

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Michaela Morongová

Okolnosti vylučující protiprávnost ve správním trestání

Diplomová práce

Olomouc 2017

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Okolnosti vylučující protiprávnost ve správním trestání vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Zábřeze dne 30. 12. 2017

Michaela Morongová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí své diplomové práce Doc. JUDr. Kateřině Frumarové Ph. D., za odborné vedení, cenné rady, ochotu a vstřícnost, která mi byla v průběhu zpracování této diplomové věnována. Také bych ráda poděkovala své rodině za bezbřehou trpělivost.

Obsah

1. Úvod	6
2. Okolnosti vylučující protiprávnost	9
2.1 Správní delikt.....	9
2.2 Protiprávnost.....	11
2.3 Okolnosti vylučující protiprávnost	13
3. Krajiní nouze	17
4. Nutná obrana	24
5. Svolení poškozeného	32
6. Přípustné riziko.....	37
7. Oprávněné použití zbraně.....	43
7. 1 Zbraň.....	43
7. 2 Subjekty oprávněného použití zbraně.....	46
7. 3 Podmínky oprávněného použití zbraně dle některých právních předpisů	47
7. 3. 1. Zákon o Policii ČR	47
7. 3. 2. Zákon o obecní policii	50
8. Okolnosti vylučující protiprávnost a jejich vliv na průběh a ukončení řízení o přestupku ..	53
Závěr.....	58
Seznam použitých zdrojů.....	61
Abstrakt	65
Klíčová slova	65
Abstract.....	66
Key words.....	66

Seznam použitých zkratk

NSS	Nejvyšší správní soud
NS	Nejvyšší soud
ČR	Česká republika

1. Úvod

Již starověký svět znal okolnosti vylučující protiprávnost. Římský politik a právník Marcus Tullius Cicero se jimi zabýval do hloubky a považoval je za přirozené právo člověka vyplývající z jeho lidství, přičemž jednající v okolnosti vylučující protiprávnost by neměl být odpovědný za vzniklou škodu.¹ To byla myšlenka starověkého práva, která však provází právní systém dodnes. S rozvojem práva se okolnosti vylučující protiprávnost postupně stávaly součástí právního řádu.

Okolnosti vylučující protiprávnost v oblasti správního práva jsou tématem nepříliš probíraným, přesto zaujímají své pevné místo a jsou velmi podstatné z hlediska správní odpovědnosti. Jsou součástí každodenního života všech jedinců, kteří právně i fakticky jednají za účelem vyřešení mnohdy velice tíživých a stresujících situací. Okolnosti vylučující protiprávnost jsou vždy spojeny s potenciálním správním deliktem. Ke spáchání správního deliktu buď dojde, pokud budou splněny všechny podmínky té které skutkové podstaty správního deliktu stanovené zákonem a další zákonem chtěné požadavky, anebo nedojde, pokud budou splněny zákonné podmínky okolnosti vylučující protiprávnost.

Při výběru zdrojů této práce jsem se potýkala s problémem nedostatku takových zdrojů, které by se věnovaly tématu této práce. Publikací, které by obsahovaly danou problematiku, není mnoho, proto je z velké části práce postavená na judikatuře soudů a literatuře řešící předchozí právní úpravu. Rozhodnutí různých stupňů soudů bylo pro získání potřebných informací zcela dostačující, a to i přesto, že právní úprava správního trestání jako celek prošla významnou změnou. Tato práce také vyžadovala využití teorie a judikатурní praxe z jiných odvětví práva, a to především práva trestního, kdy některé dílčí instituty okolností vylučujících protiprávnost byly začleněny teprve nedávno. Správní odvětví tedy dlouhou dobu analogicky využívalo instituty z odvětví práva trestního, tudíž bylo nutné čerpat z trestněprávních zdrojů. Naštěstí nová právní úprava z roku 2016 vnesla diskutované instituty i do práva správního. Stěžejními prameny práce jsou především zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a předchozí úprava přestupků, tedy zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích a k nim vypracované důvodové zprávy. Velmi ceněné byly pro mne nově vydané publikace týkající se nového přestupkového zákona jako například „Nové přestupkové právo“ od Heleny Práškové nebo „Průvodce novým přestupkovým zákonem“ od autorů Michala Mártona a Barbory Gonsiorové. Josef Kuchta se také ve větší míře okolnostmi

¹ KUČHTA, Josef. *Nutná obrana*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 14.

vyklučujícími protiprávnost zabývá a byl mi nápomocen při psaní této práce, kdy jsem od něho čerpala hlavně z příspěvků právních periodik. A jelikož uběhla jen krátká doba od účinnosti nového přestupkového zákona, existuje mnoho příspěvků týkajících se změn oproti předchozí úpravě. V menším rozsahu jsem čerpala právě i z těchto příspěvků, i když co se týče okolností vyklučující protiprávnost, je zcela zřejmé, v čem změny oproti staré právé spočívají. Pro ucelené pochopení tématu a právě z důvodu nedostatku literatury byla záchranným lanem důvodová zpráva k novému přestupkovému zákonu. Touto byla problematika ještě jasněji rozvedena k lepšímu pochopení dané materie pro čtenáře.

Cílem této diplomové práce bylo podrobné vymezení okolností vyklučující protiprávnost, jelikož nová úprava předmětných okolností přinesla nové instituty, které dříve existovaly pouze v právu trestním, proto pro uspořádání jednotlivých institutů bylo nutné ucelené shrnutí. Dílčím cílem práce byla komparace nové a předchozí úpravy okolností vyklučujících protiprávnost a poskytnutí pomoci při jejich aplikaci už i tím, že do práce bylo začleněno velké množství judikatury, která prezentuje u jednotlivých problematických situací a pojmů jasný a zřetelný výsledek.

První kapitola mé práce je zaměřená na okolnosti vyklučující protiprávnost jako na celek. Obsahuje definici správního deliktu. Zaobírá se protiprávností a jejím postavením v systému práva a podává úvod k institutu okolností vyklučujících protiprávnost. Tyto jsou pak dále podrobně rozebrány v následujících kapitolách. Každá z následujících kapitol je pak označena stejně jako jednotlivé okolnosti vyklučující protiprávnost, tedy krajní nouze, nutná obrana, svolení poškozeného, přípustné riziko a oprávněné použití zbraně. Všechny kapitoly jsou koncipovány strukturou na obdobném principu. Vždy zkoumají jak je daná okolnost vyklučující protiprávnost pojata v zákoně, a to jak v novém přestupkovém zákoně, tak v předchozí úpravě. Dále jsou rozebrány jednotlivé podmínky, které musí být u konkrétní okolnosti splněny, aby mohla být aplikována. A jednou z nejdůležitější části každé kapitoly je judikatura příslušná k dané okolnosti. Vybranou judikaturou, která je v každé kapitole začleněna, jsou jednotlivé okolnosti demonstrovány v praxi. Tyto příklady dávají čtenáři ucelený pohled na rozhodovací praxi soudů v rámci rozebíraných okolností vyklučujících protiprávnost. U okolností vyklučujících protiprávnost jako je přípustné riziko, oprávněné použití zbraně a svolení poškozeného jsou základem pro jejich zpracování zdroje odvětví práva trestního, jelikož tyto nebyly obsaženy v předcházející právní úpravě přestupkového zákona a bylo třeba analogicky využívat ustanovení práva trestního. Toto však nový přestupkový zákon zcela změnil. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich zahrnul

do svého obsahu všechny tyto druhy okolností s výjimkou svépomoci, která zřejmě nadále bude analogicky využívána z práva občanského. Poslední kapitola se věnuje problematice vlivu okolností vylučujících protiprávnost na ukládání trestu a jeho výměry. Tato pojednává o situacích, kdy nejsou zcela splněny podmínky okolností vylučujících protiprávnost a v důsledku toho jsou dané okolnosti posouzeny jako okolnosti polehčující.

Závěr práce obsahuje poznatky dílčích kapitol a prezentuje konkrétní vyvstanuvší dílčí závěry jednotlivých kapitol. V závěru jsou dále zodpovězeny výzkumné otázky, na nichž tato diplomová práce stojí. A to: „Je nová právní úprava okolností vylučujících protiprávnost dostatečná a v čem její dostatečnost spatřujeme?“ Dílčí otázky se pak týkají jednotlivých kapitol. Tyto kapitoly byly vedeny otázkami: „Jakou změnou konkrétní okolnost vylučující protiprávnost prošla v rámci změny právní úpravy?“, „Byla změna přestupkového práva nutná, anebo by stačila nadále aplikace analogie?“, „Jaký je následek nesplnění všech zákonných podmínek pro dané okolnosti?“

Diplomová práce byla napsána pomocí metody popisné, bez které bych se v tomto případě neobešla, jelikož popsání jednotlivých podmínek bylo jedním ze stěžejních bodů. Dále byla velmi hojně využita metoda srovnávací, kterou jsem použila především ke komparaci předchozí a nové úpravy přestupkového zákona u jednotlivých okolností. A i když byla analytická metoda využita jen minimálně, jelikož šlo spíše o představení jednotlivých okolností ve světle judikatury a ve světle nového přestupkového zákona, přesto může významně přispět k pochopení dané problematiky.

2. Okolnosti vylučující protiprávnost

Institut okolností vylučujících protiprávnost je tradiční doménou trestního práva a ve starší literatuře z oblasti správního trestání o nich dokonce vůbec nenacházíme zmínku. Větší pozornost je jim věnována až v devadesátých letech minulého století z důvodu stále vyšších pokut za některé správní delikty, ale také kvůli důsledkům, jež některé ukládané sankce přinášely.² Institut okolností vylučujících protiprávnost najdeme kromě práva trestního a správního i v právu občanském. Tato práce se zabývá především okolnostmi vylučujícími protiprávnost v právu správním, i když v určitých situacích je třeba aplikace analogie ve prospěch práva trestního a práva občanského. Zde mohu jako příklad zmínit okolnost vylučující protiprávnost ve formě svépomoci, kterou bychom v určité situaci museli analogicky využít z práva občanského, konkrétně § 14 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Jak je známo, pouze zákon o přestupcích č. 200/1990 Sb., obsahoval katalog okolností vylučujících protiprávnost, a to nutnou obranu, krajní nouzi a jednání na příkaz. Ostatní okolnosti vylučující protiprávnost do zákona začleněny nebyly. Běžně se tedy uznávaly per analogiam okolnosti vylučující protiprávnost obsažené v trestním zákoníku nebo bylo odkazováno na obecné právní zásady.³ Dle nové úpravy správního práva v oblasti přestupků však byly další okolnosti do zákona pojaty.

2.1 Správní delikt

Vymezení správního deliktu je pro tuto práci nezbytné, jelikož správní delikt je stěžejním pojmem pro danou problematiku, a tedy úzce souvisí s okolnostmi vylučujícími protiprávnost. Přestože se s tímto pojmem v pozitivním právu setkáváme prakticky stále, není v žádném právním předpise definován. Jeho obecné vymezení je proto výsledkem analytické a komparatistické činnosti právní nauky. Ta považuje za správní delikt obvykle protiprávní jednání fyzické nebo právnické osoby, jehož znaky jsou uvedeny v zákoně, které je

² MATES, P. Okolnosti vylučující protiprávnost ve správním trestání. Trestněprávní revue, 2012, roč. 11, č. 6, s. 143 - 145.

³ MATES, P. Okolnosti vylučující protiprávnost ve správním trestání. Trestněprávní revue, 2012, roč. 11, č. 6, s. 143 - 145.

postižitelné sankcí uloženou orgánem veřejné správy na základě zákona.⁴ Nejvyšší správní soud definici prezentuje obdobně, avšak přidává k ní tezi, že „se jedná o protiprávní jednání bez ohledu na zavinění, zpravidla výslovné označení zákonem jako správní delikt“.⁵ Správním deliktem dle Heleny Práškové je jednání fyzické nebo právnické osoby, které porušuje povinnosti stanovené zákonem nebo uložené na základě zákona, a tím zasahuje či ohrožuje společenské vztahy, zájmy, hodnoty a právem chráněné statky a má znaky stanovené v zákoně, zákon s tímto protiprávním jednáním spojuje hrozbu správním trestem a tento správní trest ukládá po provedeném řízení správní orgán.⁶ Definice správního deliktu Heleny Práškové oproti definicím shora zmíněným se v podstatě v ničem neliší, pouze jednotlivé pojmové znaky komplexněji rozvádí. Ve své publikaci Pavel Mates uvádí, že vcelku výjimečně by nemuselo být požadováno protiprávní jednání, ale pouze protiprávní stav, který je někomu přičítán k odpovědnosti.⁷

Každý správní delikt má pojmové znaky, jimiž je definován. Těmito znaky jsou zákonné vyjádření skutkové podstaty, dále protiprávnost, škodlivost, objekt, objektivní stránka, subjekt, subjektivní stránka, trestnost a posledním znakem je zákonné zmocnění k uplatnění odpovědnosti v rámci veřejné správy.⁸

Protiprávní jednání, která současná právní úprava kvalifikuje jako správní delikty, tvoří početnou skupinu různorodých činů. Základ pro členění správních deliktů tkví zejména v různorodosti znaků jednotlivých správních deliktů. Různorodost znaků se vyznačuje především otázkami, zda je subjektem daného správního deliktu osoba fyzická či právnická, jaké má tato osoba postavení – zda je subjektem obecným, anebo má právním předpisem uloženou zvláštní povinnost, jaký je charakter konkrétních porušených povinností či zda je obligatorním znakem daného skutku zavinění nebo zavinění k naplnění všech znaků třeba není apod. Na základě splnění určitých znaků poté rozlišujeme správní delikty na přestupky, disciplinární delikty a delikty pořádkové.⁹ Za trvání předchozí úpravy byly do dělení jednotlivých správních deliktů členěny i jiné správní delikty. Jiné správní delikty se pak

⁴ SLÁDEČEK, V. *Obecné správní právo*. 3., aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 200.

⁵ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2007, sp. zn. 8 As 17/2007

⁶ Prášková, H. *Základy odpovědnosti za správní delikty*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 185.

⁷ MATES, P. a kol. *Základy správního práva trestního*. 6. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 11.

⁸ MATES, P. a kol. *Základy správního práva trestního*. 6. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 11.

⁹ HENDRYCH, D. *Správní právo. Obecná část*. 9. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 300.

někdy dále dělily na správní delikty fyzických osob a správní delikty právnických osob postihované bez ohledu na zavinění. Mohli jsme se setkat i s členěním podstatně složitějším, a to z důvodu neustálené legislativní praxe.¹⁰

1. července 2017 nabyl účinnosti nový přestupkový zákon. Nový přestupkový zákon sjednocuje právní úpravu odpovědnosti za správní delikty fyzických (nepodnikajících i podnikajících) osob a právnických osob. Co se týče kategorizace jednotlivých správních deliktů, skupina přestupků bude nově zahrnovat vedle stávajících přestupků fyzických osob i jiné správní delikty fyzických osob, právnických osob a podnikajících fyzických osob. Toto lze považovat za jeden z největších přínosů nové právní úpravy přestupkového práva.¹¹ Formální oddělenost pořádkových a disciplinárních deliktů však i za účinnosti nového přestupkového zákona zůstane zachována. Tyto tzv. hraniční správní delikty jsou nadále upraveny ve zvláštních zákonech a nový přestupkový zákon se na ně nebude vztahovat.¹²

2.2 Protiprávnost

Protiprávnost je základním pojmovým znakem každého deliktu, tedy i deliktu správního¹³, jež stojí vedle znaků skutkové podstaty přestupku a materiálního znaku přestupku. Liší se od formálních znaků především tím, že se jedná o znak, který je všem deliktům společný a kterým se od sebe jednotlivé druhy přestupků neodlišují.¹⁴

Protiprávností rozumíme rozpor s právní normou v rámci celého právního řádu.¹⁵ Protiprávnost je třeba dovozovat z právního řádu jako celku a zpravidla se opírá o porušení povinnosti obsažené v jiné než trestněprávní normě.¹⁶

¹⁰ SLÁDEČEK, V. *Obecné správní právo*. 3., aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 206.

¹¹ CHALUPOVÁ, Tereza. *Nový přestupkový zákon*. [online]. epravo.cz, 14. března 2017 [cit. 24. listopadu 2017]. Dostupné na <https://www.pravniprostor.cz/clanky/spravni-pravo/novy-prestupkovy-zakon>.

¹² ERBSOVÁ, Hana, VILDOVÁ, Iveta. *Nové přestupkové zákony (aneb co nás čeká a nemine v okurkové sezóně)*. [online]. epravo.cz, 31. března 2017 [cit. 24. listopadu 2017]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/nove-prestupkove-zakony-aneb-co-nas-ceka-a-nemine-v-okurkove-sezone-105644.html?mail>.

¹³ MATES, P. a kol. *Základy správního práva trestního*. 3. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2002, s. 8.

¹⁴ PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017, str. 96.

¹⁵ JELÍNEK, J a kol.: *Trestní právo hmotné*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010, s. 28.

¹⁶ MATES, P a kol. *Základy správního práva trestního*. 6. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 181.

Protiprávní čin je takový čin, kde byla porušena nebo nesplněna právní povinnost stanovená zákonem nebo uložená na jeho základě.¹⁷ Tato právní povinnost může být vyjádřena dvěma způsoby. Zaprvé může být vyjádřena explicitně, tedy pozitivní dikcí, nezávisle na normativním vyjádření skutkové podstaty správního deliktu, a k tomu pak existuje stanovená sankční norma, která odkazuje na danou povinnost. A zadruhé může být povinnost vyjádřena negativní dikcí, a to až přímo v dané sankční normě.¹⁸ Zde je nutno připomenout fundamentální pravidlo prolínající se celým právním řádem a dotýkající se každého momentu lidského života, podle něhož „každý může činit to, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit to, co zákona neukládá“¹⁹ a s tím spojené pravidlo taktéž vycházející z Listiny základních práv a svobod, dle něhož „povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod“.²⁰

Protiprávní jednání je jednáním nedovoleným. Chybí-li znak protiprávnosti, nelze odpovědnost za správní delikt vyvozovat, protože pak se jedná o dovolené, přípustné a prospěšné jednání, které ačkoliv se svými znaky podobá správnímu deliktu, tedy naplňuje skutkovou podstatu správního deliktu a je škodlivé pro společnost, stále chybí znak protiprávnosti jako podmínka trestnosti takového činu. Správním deliktem proto nemůže být jednání, které formálně správnímu deliktu odpovídá, ale není dána jeho protiprávnost.²¹ Ve znacích skutkové podstaty je protiprávnost vyjádřena znakem „bez povolení“, „neoprávněně“, „nedovoleně“,²² může vyplývat ze samotné podstaty lidské společnosti²³ nebo ji můžeme najít také v typových znacích přestupku.

V nauce trestního práva se protiprávnost ve smyslu nedovolenosti někdy označuje jako protiprávnost formální. Materiální protiprávností se pak zpravidla rozumí též škodlivost

¹⁷ PRÁŠKOVÁ, H. *Základy odpovědnosti za správní delikty*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 185.

¹⁸ MATES, P a kol. *Základy správního práva trestního*. 6. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 11.

¹⁹ aktuální znění: usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako ústavního pořádku ČR

²⁰ aktuální znění: usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako ústavního pořádku ČR

²¹ Rozsudek Krajského soudu ze dne 26. června 2015, sp. zn. 10 A 53/2015 - 23

²² MATES, P a kol. *Základy správního práva trestního*. 6. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 181.

²³ LUXOVÁ, Lucie. *Oprávněné použití zbraně jako okolnost vylučující protiprávnost*. [online]. epravo.cz, 8. dubna 2015 [cit. 17. listopadu 2017]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/opravnene-pouziti-zbrane-jako-okolnost-vylucujici-protipravnost-97347.html>.

protiprávního činu pro chráněné statky.²⁴ Pojmy protiprávnost a společenská škodlivost, jež byla dříve označována jako společenská nebezpečnost, sice spolu navzájem souvisí, ale nejedná se o totožné pojmy. Společenská škodlivost existuje nezávisle na právní úpravě a je právě důvodem, proč zákon určitý čin, který je společensky škodlivý, zakazuje, a staví je pod hrozbu trestu. Avšak ne každé jednání, které je společensky nebezpečné, je nutno prohlásit za trestný čin. Naproti tomu protiprávní činy zahrnují patrně vždy tuto společenskou škodlivost, avšak nemusí jí zahrnovat tolik, aby byly činy trestnými.²⁵

2.3 Okolnosti vylučující protiprávnost

Okolnosti vylučující protiprávnost jsou okolnosti, které odjímají určitému jednání protiprávní charakter. Způsobují, že jednání, které se svými rysy podobá správnímu deliktu, není protiprávní, a není tedy ani deliktem.²⁶ Okolnosti vylučující protiprávnost představují určitý způsob řešení konfliktu zájmů, z nichž pouze jeden může být preferován nebo zachráněn. Který zájem to bude, je otázkou konstrukce jednotlivých okolností.²⁷

Jsou-li okolnosti vylučující protiprávnost dány před jednáním nebo při něm, odpovědnostní právní vztah vůbec nevznikne.²⁸ Tímto se liší od důvodu zániku trestnosti, kde odpovědnostní vztah vznikne z důvodu spáchání správního deliktu, ale dodatečně dané jednání ztrácí svou společenskou škodlivost, a tedy i trestnost daného činu. Důsledkem je zánik práva takovýto čin stíhat a uložit za něj sankci. Tyto důvody však musí nastat dříve, než je o správním deliktu ve správním řízení rozhodnuto. Od okolností vylučujících protiprávnost musíme dále odlišit institut zániku výkonu správního trestu, kdy důvodem tohoto zániku jsou okolnosti, které nastaly po nabytí právní moci rozhodnutí, kterým byl uložen správní trest. Příkladem může být udělení amnestie.²⁹ Ve správním řízení následkem zániku odpovědnosti za daný přestupek pak bude odložení věci nebo zastavení celého správního řízení. Zánik

²⁴ Srov. Např. Novotný, O. *O pojmu trestného činu a jeho protiprávnosti*. In: Vanduchová, M., Hořák, J. a kol. *Na křižovatkách práva*. Pocta Janu Musilovi k 70. Narozeninám. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 229 a násl., Solnář, V., Fenyk, J., Císařová, D., Vanduchová, M. *Systém českého trestního práva. Základy trestní odpovědnosti*. Praha: Nakladatelství Novatrix, s. r. o., 2009, s. 104 a násl.

²⁵ PRÁŠKOVÁ, H. *Základy odpovědnosti za správní delikty*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 185.

²⁶ HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo. Obecná část*. 9. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 299.

²⁷ PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 201, s. 165.

²⁸ MATES, P a kol. *Základy správního práva trestního*. 6. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 181.

²⁹ PRÁŠKOVÁ, H. *Základy odpovědnosti za správní delikty*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 336.

odpovědnosti pachatele za přešupek však nemá vliv bez dalšího na existenci odpovědnosti spolopachatelů daného konkrétního přešupku.³⁰

Aby mohlo být o spáchání či nespáchání správního deliktu rozhodnuto, je nutné, aby zde byl subjekt, který správněprávní odpovědnost ponese. Tato odpovědnost je specifický druh právní odpovědnosti chápané obecně, specifickou odvětvověprávní odpovědností. Specifičnost této odpovědnosti spočívá v realizaci právní odpovědnosti správními orgány a v aplikaci především na podmínky a potřeby veřejné správy. To také znamená, že k uplatňování této odpovědnosti dochází až v okamžiku, kdy dojde k narušení společenských vztahů chráněných normami správního práva. Vznik odpovědnosti je pak představován vznikem povinnosti strpět a nést trest. Proto za základ této odpovědnosti je považováno protiprávní jednání určitých subjektů. Posláním uplatňování správněprávní odpovědnosti je odstranit poruchu vzniklou porušením právní povinnosti a současně eliminovat i škodlivé následky takového protiprávního jednání. Uplatnění tohoto druhu odpovědnosti přichází v úvahu jen na základě platného práva, přičemž slouží především k ochraně při porušení povinností vyplývajících z norem práva správního. Jsou ale i případy, kdy správní odpovědnost poskytuje ochranu i normám jiných právních odvětví.³¹

Okolnosti vylučující protiprávnost sice uplatňují ke všem správním deliktům, ale s ohledem na četnost případů aplikace u přešupků a zanedbatelné zastoupení okolností vylučujících protiprávnost u deliktů pořádkových, disciplinárních či jiných správních deliktů, je práce orientována zejména na přešupky.

Nový přešupkový zákon z roku 2016 vypočítává v hlavě V tyto okolnosti vylučující protiprávnost: krajní nouze, nutná obrana, svolení poškozeného, přípustné riziko a oprávněné použití zbraně.³² Zákonodárce tedy doplnil předchozí právní úpravu obsahující nutnou obranu, krajní nouzi a jednání na příkaz o některé další okolnosti vylučující protiprávnost. Okolnosti nově zařazené do zákona byly doposud vymezovány pouze právní teorií, neboť

³⁰ Ministerstvo vnitra. *Metodická pomůcka MV ČR – Průvodce zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přešupky a řízení o nich*. [online]. mvcr.cz, [cit. 21. listopadu 2017]. Dostupné na <http://www.mvcr.cz/soubor/pruvodce-novou-upravou-prestupkoveho-prava.aspx> >.

³¹ Průcha, Petr. *K pojetí správněprávní odpovědnosti a správního trestání*. Jedná se o příspěvek, který byl přednesen na Semináři k novému zákonu o přešupcích, pořádaném Ministerstvem vnitra dne 19. 9. 2013 V Benešově.

³² aktuální znění: zákon č. 250/2016 Sb., zákon o odpovědnosti za přešupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů

jejich uplatnění má svůj důležitý význam i v oblasti správněprávní odpovědnosti. Těmito okolnostmi jsou oprávněné použití zbraně, svolení poškozeného a přípustné riziko, jež se často uplatňuje ve výrobě a výzkumu. Naopak okolnosti, které jsou poměrně jasně vymezeny právní naukou, popřípadě které obecně vyplývají z právních principů nebo z ustanovení příslušných zákonů, anebo z definice přestupku jako například plnění zákonné povinnosti, rozkazu, příkazu, výkon práva, výkon povolání a výkon dovolené činnosti, nejsou v nové právní úpravě výslovně uváděny.³³ Příkladem takovýchto okolností vylučujících protiprávnost, konkrétně výkonu dovolené činnosti, může být rozhodnutí Vrchního soudu ze dne 25. 1. 1999, které uvádí, že mezi okolnosti vylučující protiprávnost za správní delikt nepatří jen ty okolnosti uvedené v zákoně, ale i to, že se účastník řízení choval dovoleným způsobem v mezích pravomocného stavebního povolení, které mu bylo vydáno příslušným stavebním úřadem. Tomu není na překážku ani fakt, že takové rozhodnutí bylo později pro nezákonnost zrušeno, jestliže takovou nezákonnost účastník řízení sám nevyvolal. Žalobce se v daném případě domáhal stavebního povolení pro stavbu reklamního zařízení, původně na pozemku p. č. 543 označeném jako orná půda (ve zjednodušené evidenci pozemkového katastru). Svůj záměr později změnil tak, že stavba má stát na pozemku č. 538. Za účelem výstavby reklamního zařízení uzavřel s vlastníkem pozemku nájemní smlouvu. Stavební povolení mu bylo vydáno a zařízení bylo instalováno ještě za účinnosti zákona č. 61/1977 Sb., o lesích. Po zjištění, že stavba byla ve skutečnosti povolena na lesním pozemku, bylo stavební povolení zrušeno a správní úřad žalobci uložil pokutu ve výši 100 000 Kč za odnětí pozemku pro plnění funkcí lesa podle § 54 odst. 1 písm. a) zákona č. 289/1995 Sb., o lesích.³⁴ Z tohoto vyplývá, že nemůžeme být postiženi uložením sankce z důvodu, že se chováme podle rozhodnutí vydaného soudem, a to i přes skutečnost, že dané rozhodnutí bylo z důvodu nezákonnosti zrušeno.

Předchozí právní úprava nabízela ve svém výčtu okolností vylučujících protiprávnost pouze krajní nouzi, nutnou obranu a jednání na příkaz.³⁵ Ostatní okolnosti vylučující protiprávnost byly aplikovány na základě analogie legis z dalších zákonů, zejména trestního zákoníku. Analogie byla v tomto případě přípuštěna, i když se obecně ve správním právu

³³ Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů

³⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Praze, ze dne 25. 1. 1999, sp. zn. 6 A 64/97

³⁵ Historická verze: zákon č. 200/1990 Sb., zákon o přestupcích, ve znění zákona č. 250/2016 Sb., účinném ke dni 12. července 2016

trestním nepřipouští, neboť stejně jako v trestním právu nesmí být analogie aplikována k tíži pachatele. V případě okolností vylučujících protiprávnost je však analogie použita v jeho prospěch, protože okolnosti vylučující protiprávnost naopak zužují trestnost některých jednání.³⁶ Bylo krokem kupředu zařadit další okolnosti vylučující protiprávnost do přestupkového zákona. Výslovná právní úprava předmětných okolností je vhodná z hlediska zásady zákonnosti a právní jistoty. To, které okolnosti vylučují protiprávnost a za jakých podmínek, je nepochybně důležité nejen pro rozhodovací praxi správních orgánů, potažmo soudního aparátu, ale i pro fyzické a právnické osoby jako adresáty příslušných právních norem.³⁷

³⁶ PEŘINOVÁ, E. *Přestupky a přestupkové řízení*. 2011. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Katedra správní vědy a správního práva.

³⁷ PRÁŠKOVÁ, H. *Základy odpovědnosti za správní delikty*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 336.

3. Krajní nouze

Krajní nouzi lze považovat za nejobecn j  institut v rámci okolností vylučujících protiprávnost.³⁸  celem krajní nouze je poskytnout lidem moznost k ochraně nejen zájmů vlastních, ale i jiných osob či zájmů státu, a že k činu v krajní nouzi je oprávněn i ten, jehož zájmy nejsou v konkrétním p rpad  ohrozeny.³⁹ Konkr tn  je však cíl tohoto institutu velmi úzce spjat s tolerovan m poměrem následku, kter  hrozil a následku, kter  skutečně nastal, tedy s tzv. proporcionalitou následku. Krajní nouze je stav, kdy lze chránit ohrozen  zájem tím, že se obětuje jin  zájem chr n n  zákonem. Krajní nouzí se staví naroveň kolize právních norem a jimi stanovených povinností, kdy jednu povinnost lze splnit jen porušením t  druhé.⁴⁰

Ustanovení č 24 zákona č. 250/2016 Sb., vymezuje krajní nouzi takto: *„ in jinak trestn  jako p stupek není p stupkem, jestliže jím někdo odvr c  nebezpečí p mo hrozící zájmu chráněnému zákonem. Nejde o krajní nouzi, jestliže toto nebezpečí bylo moznost za daných okolností odvrátit jinak nebo následek tímto odvracen m zp soben  je z ejm  stejn  z vazn  nebo ještě z vazn j i neř ten, který hrozil, anebo byl-li ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen je sn řet“.*⁴¹ Předpokladem pro posouzení určitého jednání jako jednání v krajní nouzi je splnění několika kumulativních podmínek. Pokud byt' jen jedna z nich n n  naplněna, o jednání v krajní nouzi se jednat nebude. Jde o tyto podmínky:

1. *Musí se jednat o odvrácení nebezpečí.* Nebezpečím se rozumí stav hrozící poruchou, kter  může být různého původu.⁴² P r iny vzniku nebezpečí mohou být libovoln  a r znorod . Jsou jimi p rodn  síly jako zemětřesení, povodn , vichřice, dále útoky zv rat, nejde-li o zv re pořtvan , působení strojů a mechanismů úlovkem nevyvolan ch a nezaviněných, fyziologick  procesy v lidsk m těle, ale i samotn  jednání  lovka.⁴³

³⁸ P RICHYSTALOV , Lenka. *Krajní nouze jako okolnost vylučující protiprávnost u p stupk .* [online]. epravo.cz, 10. z r  2015 [cit. 2. listopadu 2017]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/krajni-nouze-jako-okolnost-vylucujici-protipravnost-u-prestupku-98771.html>.

³⁹ rozsudek Krajského soudu ze dne 26.  ervna 2015, sp. zn. 10 A 53/2015 - 23

⁴⁰ rozsudek Nejv ř ho správního soudu ze dne 5. 6. 2008, sp. zn. 5 As 34/2007

⁴¹ aktuální znění: zákon č. 250/2016 Sb., zákon o odpovědnosti za p stupky a řízení o nich, ve znění pozd j ch předpisů

⁴² rozsudek Nejv ř ho správního soudu ze dne 9. prosince 2014, sp. zn. 2 As 116/2014 - 35

⁴³ JELÍNEK, J a kol.: *Trestn  právo hmotn .* 2. Vydání. Praha: Leges, 2010, s. 28.

2. *Přímo hrozící nebezpečí.* Za přímo hrozící nebezpečí se považuje stav, kdy vývoj událostí rychle spěje k poruše nebo sice tento vývoj je přerušen, tedy nepokračuje, ale jsou splněny téměř všechny podmínky potřebné k tomu, aby hrozící porucha nastala, když k uskutečnění zbývajících podmínek či podmínek postačí náhoda, která může kdykoli bezprostředně a s velkou pravděpodobností nastat.⁴⁴ Nebezpečí musí hrozit bezprostředně a skutečně, nejenom v povědomí jednající osoby a nesmí hrozit v budoucnu. Nebezpečí nesmí ani pominout.⁴⁵ Pokud nebezpečí není reálné, neexistuje ani ohrožení zákonem chráněných zájmů, nejde o čin spáchaný při odvrácení nebezpečí, a pak tedy nevzniká právo jednat v krajní nouzi.⁴⁶
3. *Nebezpečí musí být směřováno proti zájmu chráněnému zákonem.* Může jít o zájmy individuální, tedy jednotlivých fyzických nebo právnických osob, zájmy skupinové i zájmy společnosti nebo státu. Ohroženy mohou být zájmy vlastní i cizí. Cizí zájmy jsou zahrnuty z důvodu, že pomoc v krajní nouzi někomu jinému se připouští.⁴⁷ Tím konkrétním zájmem se nemyslí zájem chráněný zákonem o přestupcích, ale jakýkoliv zákonem chráněný zájem. V případě krajní nouze však vždy dochází ke kolizi dvou zájmů, kdy jeden z nich musí být obětován pro zájem, který je ohrožený.⁴⁸
4. *Subsidiarita.* Zásada subsidiarity bude splněna, pokud nebezpečí nebude možno za daných okolností odvrátit jiným způsobem.⁴⁹ Uplatnění zásady subsidiarity jakožto podmínky pro posuzování existence krajní nouze není omezeno toliko na trvání samotného konfliktu, ale i na skutečnosti jemu předcházející. Příkladem může být rozsudek Nejvyššího správního soudu, ve kterém podmínka subsidiarity splněna nebyla. Jednalo se o velmi přehlednou situaci na louce nedaleko cvičiště, kdy kolem cvičiště pobíhal bez vodítka pes. Pes byl dle

⁴⁴ PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 201, s. 168.

⁴⁵ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o přestupcích a přestupkovém řízení. Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 6.

⁴⁶ rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 6. 2011, sp. zn. 5 As 10/2011

⁴⁷ PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 201, s. 168.

⁴⁸ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o přestupcích a přestupkovém řízení. Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 6.

⁴⁹ PŘICHYSTALOVÁ, Lenka. *Krajní nouze jako okolnost vylučující protiprávnost u přestupků*. [online]. epravo.cz, 10. září 2015 [cit. 2. listopadu 2017]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/krajni-nouze-jako-okolnost-vylucujici-protipravnost-u-prestupku-98771.html>.

majitelky dobré povahy, kdy neměl problém s cizími lidmi a byl také dobře vycvičen. V určitou chvíli se blížil ke cvičišti jiný pes se svým pánem (dále jen „stěžovatelem“). V okamžiku, kdy si majitelka stěžovatele se psem všimla, dala povel svému psu k zalehnutí a upozornila stěžovatele na přítomnost psa a sdělila mu, že si ho přiváže. Stěžovatel však nedbal upozornění ani sdělení ze strany majitelky a pokračoval směrem k psovi. Při dostatečném přiblížení obou psů došlo k jejich střetu. Stěžovatel, aby odvrátil nebezpečí hrozící jeho psovi, potažmo i mu samému, vytáhl zbraň a psa majitelky zastřelil. Argumentoval tím, že se jednalo o krajní nouzi. Argumentace stěžovatele však Nejvyšším soudem přijata nebyla. V daném případě nebyla splněna podmínka subsidiarity, tedy že nebezpečí nebylo možno za daných okolností odvrátit jinak.⁵⁰ Aby stěžovatel odvrátil nebezpečí, stačilo uposlechnout majitelku zalehnutého psa nebo nepoužít zbraň k usmrcení zvířete, v dané situaci by mohla postačit fyzická obrana. Stěžovatel neměl důvod se přiblížit k psovi, mohl ho jen obejít s udržením větší vzdálenosti. Vždy je tedy třeba upřednostnit takové jednání, které odvrátí nebezpečí, aniž by došlo k porušení chráněného zájmu.

Příkladem nesplnění podmínky subsidiarity je i případ, který byl řešen Nejvyšším správním soudem, ze dne 12. 5. 2011. Stěžovatel vezl vážně nemocného psa k ošetření na veterinární stanici. Při jízdě však překročil nejvyšší zákonem stanovenou rychlost. Při zastavení hlídkou stěžovatel argumentoval krajní nouzí, kdy pokud by psa nedovezl na veterinární stanici včas, mělo by to pro zvíře vážné následky. Stěžovatel však mířil z města Luhačovic pryč, místo toho, aby vyhledal nejbližší veterinární ambulanci a psa nechal ošetřit v Luhačovicích. Na otázku policisty „*proč míří z města pryč, místo toho, aby navštívil místní veterinární ambulanci?*“ odpověděl, že jako vlastník zvířete si může vybrat, kde psa nechá ošetřit. V tomto má stěžovatel pravdu, ale v takovém případě aplikace okolnosti vylučující protiprávnost nepřichází v úvahu. Stěžovatel se měl snažit odvrátit nebezpečí vážných zdravotních potíží jinak, a to vyhledat nejbližší ambulanci přímo ve městě, což by bylo z logiky věci nejefektivnějším rozhodnutím. Čehož neučinil.⁵¹ Argumentace okolností vylučující protiprávnost se ze strany stěžovatele jeví jako výmluva, kterou chtěl odvrátit odpovědnost za spáchání přestupku překročení nejvyšší zákonem stanovené rychlosti, a tudíž jednání spočívající ve zneužití důvodů pro vyloučení odpovědnosti.

⁵⁰ rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. listopadu 2013, sp. zn. 7 As 29/2013 - 24

⁵¹ rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 5. 2011, sp. zn. 9 As 76/2010

5. *Proporcionalita*. Podmínka proporcionality vyjadřuje, že následek způsobený odvrácením nebezpečí nesmí být stejně závažný nebo dokonce závažnější než ten, který hrozil. Jestliže by jednající věděl, že svým jednáním takový následek způsobí, nebyla by podmínka proporcionality dodržena. To však neplatí, pokud jednající takovouto představu neměl.⁵²

Ke krajní nouzi je oprávněn kdokoliv, avšak podmínkou je pravidlo, kdy v krajní nouzi nemůže jednat osoba, která je povinna nebezpečí snášet.⁵³ Z toho vyplývá, že tato podmínka se vztahuje pouze na konkrétní okruh osob, jež mají povinnost nebezpečí snést. Jsou jimi policisté, lékaři, hasiči apod. Tito se nemohou vyhýbat splnění povinnosti snášet nebezpečí poukazem na ohrožení svých vlastních zájmů, ledaže by to odůvodňovala konkrétní situace. Příkladem může být lékař, který u sebe nemá příslušné ochranné vybavení pro zvládnutí konkrétní situace.⁵⁴

Co se týče změny znění krajní nouze dle nového přestupkového zákona, tak toto vychází ze stávající právní úpravy. Do nového přestupkového zákona byla navíc vložena právě jen ta pasáž o vyloučení osob z aplikace krajní nouze, a to z důvodu jejich povinnosti takové nebezpečí snášet tak, jak je řečeno výše.

V praxi je nespočet případů pojímajících problematiku krajní nouze. V mnoha případech se stává, že obvinění ze spáchání přestupku argumentují krajní nouzí za účelem zproštění takového obvinění, aniž by byly splněny zákonné podmínky. Například dle rozsudku Nejvyššího správního soudu šlo o případ, kdy řidič osobního automobilu vezl svou družku trpící psychickým onemocněním – schizofrenií do nemocnice, avšak byl pod vlivem alkoholu. Při jízdě překročil nejvyšší zákonem povolenou rychlost. Argumentoval tím, že stav jeho družky se natolik zhoršil, že bylo třeba ji co nejrychleji dostat do nemocnice, aby jí byla poskytnuta lékařská péče. Dle jeho výpovědi nebylo možno ji do nemocnice dostat jiným způsobem. Zde nebyla splněna podmínka ani přímo hrozícího nebezpečí, jak později

⁵² PŘICHYSTALOVÁ, Lenka. *Krajní nouze jako okolnost vylučující protiprávnost u přestupků*. [online]. epravo.cz, 10. září 2015 [cit. 2. listopadu 2017]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/krajni-nouze-jako-okolnost-vylucujici-protipravnost-u-prestupku-98771.html>.

⁵³ aktuální znění: zákon č. 250/2016 Sb., zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁴ PŘICHYSTALOVÁ, Lenka. *Krajní nouze jako okolnost vylučující protiprávnost u přestupků*. [online]. epravo.cz, 10. září 2015 [cit. 2. listopadu 2017]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/krajni-nouze-jako-okolnost-vylucujici-protipravnost-u-prestupku-98771.html>.

vyplývalo z lékařských zpráv, ale ani podmínka subsidiarity,⁵⁵ kdy na místo řízení pod vlivem alkoholu a porušení pravidel silničního provozu mohl zavolat záchrannou zdravotnickou službu, která by měla možnost dorazit do nemocnice rychleji předpokládajíc přednosti, které se jí na pozemní komunikaci dostává. K tomu, aby se nejednalo o krajní nouzi, stačí nesplnění alespoň jedné kumulativní podmínky. Zde se tedy o krajní nouzi nejednalo.

Judikatury, která pojednává o přestupcích týkajících se nedodržení nejvyšší povolené zákonem stanovené rychlosti a s tím spojené požití návykové látky, je mnoho. Jsou to nejčastější správní delikty, u nichž jejich pachatelé argumentují námitkou krajní nouze. Určité situace mohou být stresující, náročné, nebo se stanou opravdu v krátkém časovém sledu, avšak každý člověk i v takto složitých situacích musí vždy zvážit striktní podmínku proporcionality a subsidiarity, které často nejsou při argumentaci krajní nouzí splněny. Tím je myšleno při odvrácení nebezpečí volat o pomoc příslušným složkám, které danou situaci mnohdy mohou vyřešit rychleji a efektivněji. Soudy často odmítnou argumentaci krajní nouzí, a to z důvodu subsidiarity, kdy bylo možné konkrétní nebezpečí v dané situaci při ohrožení zdraví a života člověka odvrátit jinak. V judikatuře pak samozřejmě posuzují i další okolnosti konkrétních případů, jako například zda bylo možné záchrannou službu zavolat atd. To vše pak už záleží na konkrétních okolnostech daného případu.

O krajní nouzi se nejednalo ani v případě rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích, kdy žalobkyně byla zastavena policejní hlídkou a při kontrole nepředložila osvědčení o registraci vozidla, řídila vozidlo, na němž byla v rozporu s právním předpisem umístěna tabulka registrační značky, která nebyla vozidlu přidělena, dále řídila vozidlo nepřihlášené k registraci k provozu na území České republiky a neprokázala technickou způsobilost tohoto vozidla k provozu na pozemních komunikacích. Žalobkyně uvedla, že v daný den byla okolnostmi přinucena jet předmětným vozidlem, neboť její běžně užívané vozidlo nešlo nastartovat a ona měla pracovní povinnost rozvést tisk a nemohla v danou chvíli situaci řešit jiným způsobem a nemohla si dovolit roznášku neprovést. Z tohoto důvodu žalobkyně namítla krajní nouzi, neboť byla k řízení daného vozidla donucena okolnostmi, které měly přímo ohrožovat schopnost zajištění peněžních prostředků rodiny. K tomu dále namítla, že nejednala s úmyslem porušit či ohrozit zájem chráněný zákonem. Krajský soud však námitku žalobkyně ohledně krajní nouze shledal jako nedůvodnou. Posuzované jednání

⁵⁵ rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 11. 2009 sp. zn. 5 As 97/2008 - 73

nelze jako krajní nouzi kvalifikovat. Rovněž je možné mít za to, že dané nebezpečí bylo možné odvrátit jinak, např. za pomoci přítele žalobkyně.⁵⁶

Krajský soud v Ostravě dále judikoval i případ, kdy žalobce překročil nejvyšší povolenou rychlost, kdy v obci, kde je pravidlo nejvyšší povolené rychlosti stanoveno na 50 km/h, jel žalobce rychlostí 93 km/h. Toto jednání žalobce opřel o krajní nouzi, neboť byl v dané situaci přesvědčen o tom, že pokud rychlost nezvýší a nepředjede-li vozidlo před ním jedoucí, potom za ním jedoucí vozidlo do něho narazí a dojde k dopravní nehodě, a to z důvodu, kdy před ním jedoucí vozidlo s vozíkem prudce zastavilo a za ním jedoucí vozidlo naopak akcelerovalo. Aby se vyhnul dopravní nehodě, před ním jedoucí vozidlo předjel provázen shora zmíněnou akcelerací na rychlost 93 km/h. V tomto případě se správní orgány s Krajským soudem v Ostravě shodli v tom, že žalobce vycházel ze svých subjektivních pocitů, které u něj byly vyvolány pohledem do zpětného zrcátka. Dále má správní orgán i NSS za to, že mu v dané situaci nehrozilo žádné vážné nebezpečí, které by bylo nutné odvracet. Předpoklad porušení pravidel silničního provozu na pozemních komunikacích jiným řidičem, v tomto případě nedodržení bezpečné vzdálenosti a případné následné kolize, nelze považovat za krajní nouzi a podle toho jednat.⁵⁷

Jsou samozřejmě i případy, kdy argumentace krajní nouzí byla na místě a důvodná. Příkladem uvádím rozsudek Nejvyššího správního soudu, dle něhož byla námitka krajní nouze důvodná a měla být v dané věci zohledněna pozitivně. V daném případě stěžovatel překročil nejvyšší povolenou rychlost, která byla upravena dopravní značkou na 70 km/h rychlostí 83, 5 km/h. Za toto jednání mu byla uložena pokuta ve výši 1500,- Kč. Stěžovatel namítal v daném případě jednání v krajní nouzi, kdy zvýšení rychlosti bylo zapříčiněno zásahem bezpečnostní agentury (stěžovatele) k odvrácení nebezpečí pro život nebo zdraví ohlašovatele případu, kvůli kterému byl výjezd této agentury učiněn, pokud má bezpečnostní agentura hlášený případ napadení majetku nebo osob. Naplnění předpokladu proporcionality, nutného pro aplikaci krajní nouze stěžovatel spatřoval v tom, že z hlediska skutkových zjištění nebylo správními orgány prokázáno, zda stěžovatel kohokoliv svoji zrychlenou jízdou ohrozil, neboť nebylo vyvráceno tvrzení stěžovatele, že se v inkriminovanou dobu v tunelu nepohybovalo jiné vozidlo. S tím samozřejmě správní orgány nesouhlasily a stály za právním názorem, že nemohly být shledány všechny podmínky krajní nouze, neboť potenciální riziko

⁵⁶ rozsudek Krajského soudu ze dne 10. 5. 2016, sp. zn. 10 A 153/2015 - 41

⁵⁷ rozsudek Krajského soudu ze dne 29. 1. 2015, sp. zn. 20 A 11/2014 - 33

ohrožení majetku, které měl stěžovatel údajně odstraňovat, bylo možno odvrátit jinak. Nejvyšší správní soud tohoto právní názoru však nebyl. Dle NSS byly všechny podmínky krajní nouze splněny.⁵⁸

V jiném případě se jednalo o překročení limitu odběru podzemní vody, kdy obviněný překročil tento limit z důvodu krajní nouze jako okolnosti vylučující protiprávnost, jelikož žalobce si sice byl vědom toho, že nastavený limit překračuje a tuto skutečnost nepopíral, avšak musel tak činit v důsledku havárie vodovodního řadu, neboť kdyby takto nejednal, došlo by k mnohamilionovým ztrátám na technologickém zařízení s odpadem. Jiné řešení situace v danou chvíli nepřipadalo v úvahu. Správní orgán, konkrétně Česká inspekce životního prostředí, uložila obviněnému pokutu za spáchaný správní delikt, avšak následná podaná žaloba obviněným byla důvodná. K tomuto bylo řečeno, že správním deliktem nemůže být jednání, které se sice po formální stránce podobá správnímu deliktu, ale zároveň není jednáním společensky nebezpečným, škodlivým.⁵⁹ Tedy z tohoto vyplývá, že samotné porušení zákona (formálních znaků správního deliktu), ještě nezakládá právní odpovědnost. Společenská škodlivost hraje obrovský význam jako materiální znak při posuzování odpovědnosti a aplikaci institutu krajní nouze. Zde sice byl zájem na ochraně regulace odběru vody, avšak zájem na zaměstnancích a technologickém zařízení převýšil.

Ustálená judikatura prezentuje fakt, že z aplikační praxe okolností vylučujících protiprávnost je zřejmé, že ani soudy a ani správní orgány v oblasti správního trestání krajní nouzi v mnoha případech nejsou ochotny připustit. Na prvním místě je vždy pečlivě sledována subsidiarita a proporcionalita, tak jak je uvedeno ve shora zmíněných rozsudcích.⁶⁰

⁵⁸ rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 3. 2010, sp. zn. 5 As 72/2009 - 50

⁵⁹ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 10. 1998, sp. zn. 5 A 37/96

⁶⁰ MATES, P a kol. *Základy správního práva trestního*. 6. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 181.

4. Nutná obrana

Další okolností vylučující protiprávnost je nutná obrana. Nutná obrana se objevuje výjimečněji než krajní nouze. Jedná se o zvláštní případ krajní nouze, to znamená, že je ve vztahu speciality ke krajní nouzi. Účelem existence institutu nutné obrany, stejně jako krajní nouze, je ochrana zájmů chráněných zákonem. Zákonomodárce si je vědom faktu, že ne vždy při útoku na zdraví člověka orgán veřejné moci včas zasáhne, proto umístil ustanovení o nutné obraně do zákona a stanovil její meze, aby v případě nutnosti jich mohlo být použito.

Ustanovení § 25 přestupkového zákona definuje nutnou obranu jako „*čin jinak trestný jako přestupek není přestupkem, jestliže jím někdo odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný zákonem*“. „*Nejde o nutnou obranu, byla-li tato obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku*“.⁶¹ Důvodová zpráva dále definici rozvádí a vykládá předmětnou nepřiměřenost útoku tak, že způsob útoku u nutné obrany nelze ztotožňovat s intenzitou útoku, i když logicky způsob obrany intenzitu útoku zahrnuje. Intenzitu útoku udává jak počet osob, které jsou do útoku zahrnuty, tedy zda je útok individuální nebo skupinový, zda útočník útočí na oběť se zbraní, popřípadě o jaký typ zbraně se jedná, jelikož bude rozdíl mezi střelnou zbraní, obyčejným nožem či baseballovou pálkou, dále v jakém čase k útoku dochází, tím je myšleno, zda jde o noc, či za bílého dne, zda místo, kde k útoku dochází, se nachází v centru města nebo na místě osamělém a další faktory, které intenzitu, potažmo způsob útoku ovlivňují. Pojem způsob útoku je nutno vykládat extenzivně. Kromě shora uvedeného je možno při posuzování přiměřenosti nutné obrany vzít v úvahu i okolnosti vztahující se k osobě útočníka či obránce.⁶²

Ze shora uvedeného ustanovení nutné obrany vyplývá několik podmínek, jež musí být splněny, aby se o nutnou obranu jednalo. Jedná se o:

1. *Vždy se musí jednat o útok.* Útočníkem může být pouze fyzická osoba, která může být za přestupek či trestný čin odpovědná. Pokud by útočníkem byla osoba mladší 15 let, osoba neodpovědná za spáchaný čin, v takovém případě by se oběť nebránila v rámci nutné

⁶¹ aktuální znění: zákon č. 250/2016 Sb., zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů

⁶² důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů

obransy, ale pouze krajní nouze.⁶³ Nejvyšší správní soud potvrzuje ve svém rozhodnutí tezi, že předpokladem nutné obrany je útok osoby způsobilé být odpovědnou za přestupky. Proti útoku osoby, která není odpovědnou ve smyslu přestupkového zákona, za svá jednání, se lze bránit jen v rámci krajní nouze.⁶⁴

2. *Útok směřuje proti zájmu jednotlivce nebo zájmu celospolečenskému chráněnému zákonem.* Jde o jakýkoliv zákonem chráněný zájem, jelikož na počátku a během útoku, ten, jenž odvrací útok, je často v nevědomosti, zda se jedná o zájem chráněný přestupkovým zákonem či zákonem trestním.⁶⁵ Informace, zda se jedná o přešupek nebo trestný čin, je pro posouzení případu zásadní, avšak není možné chtít po obránci, aby v dané situaci si byl vědom toho, o jaký čin podle jakého zákona se jedná. Útočník pak je ten, kdo nese riziko narušení jeho zájmů, jež jsou chráněny zákonem, jelikož jeho zájem bude ten, který bude obětován a který bude méně chráněn.
3. *Útok musí hrozit nebo trvat.* Zda útok hrozí či trvá, se musí vždy posoudit v rámci celé nastalé situace s ohledem na okolnosti daného případu. Útok by měl být odvrácen přiměřeným způsobem, respektive obrana by neměla být zcela zjevně nepřiměřená povaze útoku. Intenzita obrany by měla být větší než intenzita útoku. Musí být v takové míře, aby útok zastavila, popřípadě odradila útočníka, aby v útoku nepokračoval. Jedním z faktorů pro ovlivnění dané situace jsou subjektivní pocity obránce, které určují danost konkrétní situace. Co se týče přiměřenosti jako jedné z hlavních podmínek, tak tato je poměřována jako vztah mezi intenzitou obrany a intenzitou útoku. Aby obránci byl schopen útok odvrátit, obrana by měla být intenzivnější než útok. Nesmí však být mnohonásobně intenzivnější.⁶⁶ Dle názoru Nejvyššího správního soudu o nutnou obranu nejde jen tehdy, byla - li zcela zjevně nepřiměřená. Vymezení nutné obrany nemůže být vykládáno bez zřetele na § 13 trestního zákoníku a přiměřenost způsobu odvrácení útoku v přestupkovém

⁶³ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o přestupcích a přestupkovém řízení. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 6.

⁶⁴ rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 2. 2008, sp. zn. 1 As 1/2008

⁶⁵ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o přestupcích a přestupkovém řízení. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 10.

⁶⁶ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o přestupcích a přestupkovém řízení. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 10.

právu musí být posuzována ve vztahu ke způsobu útoku třetí osoby. Přiměřeným způsobem odvrácení útoku ve smyslu přestupkového zákona je každý způsob, který je zcela zjevně nepřiměřený způsobu útoku. K tomuto názoru Nejvyšší soud dospěl při posuzování situace v rodinném domku na Štědrý den, kdy matka dětí Markéta R. zavolala na pomoc svého bratra, který měl rodinu bránit před podnapilým Martinem R. (manželem Markéty) nacházejícím se taktéž v domě a ohrožujícím rodinu. Bratr Markéty R. (dále jen „žalobce“) verbálně napadl Martina R. a zkroutil mu ruku, svalil jej na podlahu a v kleče mu bránil v pohybu cca 20 minut až do příjezdu policejní hlídky. Žalobce omezil Martina R. jen na dobu nezbytně nutnou do okamžiku příjezdu policie. Za toto jednání byla žalobci uložena pokuta. Správní orgán však dle názoru Nejvyššího správního soudu měl takové jednání posoudit jako jednání v nutné obraně. Ten však takto neučinil. Správní orgán argumentoval tím, že nikomu v domě nehrozilo bezprostřední nebezpečí útoku ze strany Martina R. Hodnocení, zda šlo o přímo hrozící nebo trvajícím útok, je dáno vždy kontextem nastalé situace. Klečení žalobce na Martinovi R. bylo dle správního orgánu nepřiměřené útoku. Nejvyšší správní soud je však jiného názoru. V situaci, kdy byl Martin R. podnapilý a pokud vezmeme v úvahu, že již dříve Markétu R. napadl, a za okolností přítomností obou dětí, nemohl žalobce riskovat útok ze strany Martina R., přiměřeným způsobem zvládnul situaci a jeho jednání je jednáním v nutné obraně. V pojetí správního orgánu by totiž nutná obrana byla možná prakticky jen v případě probíhajícího nebo právě započatého útoku, což by zásadním způsobem poškodilo možnosti nutné obrany. Je nutné vzít v potaz, že v reálných životních situacích má obránce jen sekundy rozhodnout se, jakým způsobem bude obrana vedena a jakým způsobem bude útok odvrácen.⁶⁷

Je zdůrazňováno, že podmínky jednání v nutné obraně nejsou a ani nemohou být stanoveny zcela přesně, nicméně jejich výklad nelze činit v neprospěch toho, kdo se brání proti útoku.⁶⁸ Co je ale jasně dané, tak proti jednání v nutné obraně není nutná obrana přípustná tehdy, pokud se imobilní poškozený přiměřeně svým možnostem pokusil odvrátit stupňovanou agresi ze strany obviněného, který útok započal, stupňoval a opakoval, to

⁶⁷ rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 5. 2008, sp. zn. 1 As 35/2008 - 51

⁶⁸ rozsudek nejvyššího správního soudu ze dne 7. 5. 2008, sp. zn. 1 As 35/2008 – 59 a rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 9. 2007, č. j. 4 As 22/2007 - 73

znamená, že útočnickovo jednání spočívalo v gradovaném násilí a ke zmocnění se věci poškozeného, potom další násilné jednání obviněného vůči poškozenému, které bylo pouhou reakcí na obranu ze strany poškozeného, nelze pokládat za jednání v nutné obraně ve smyslu § 29 trestního zákoníku.⁶⁹ Analogicky je pak tento případ vtažen do práva správního jako pravidlo zákazu použití nutné obrany oproti již započnuté nutné obraně. Výše zmíněné usnesení Nejvyššího soudu reaguje na poměrně zásadní problém týkající se odlišení skutečné nutné obrany od nutné obrany domnělé či zdánlivé. Zdánlivá nutná obrana je obrana, kdy se útočník stylizuje do role obránce proti skutečné obraně poškozeného, kterou útočník v daný moment vnímá jako útok. Přitom je třeba zdůraznit, že v judikátu, ze kterého to vzešlo, se nejednalo o skutečné útoky zúčastněných osob a protireakce na ně, kterýžto skutkový stav věci z povahy věci vylučuje stav nutné obrany, ale naopak o situaci, kdy bylo na obránci, aby použil intenzivnějších prostředků obrany tak, aby útok odvrátil, přičemž útočník mohl mít vzhledem k intenzitě útoku za to, že jde o reálný útok. Odpovědný za takovouto situaci pak byl samozřejmě původní útočník.

Předcházející úprava okolností vylučujících protiprávnost pamatovala na institut nutné obrany jako druhé výslovně stanovené okolnosti vylučující protiprávnost. Další okolnosti pak byly aplikovány analogicky ze zákona trestního. Ustanovení § 2 odst. 2 písm. a) přecházejícího přestupkového zákona bylo mnohem stručnější. Obsahovalo strohou podmínku přiměřenosti přímo v textu zákona, nikoliv již podmínku zcela zjevné nepřiměřenosti tak, jak ji uvádí nynější přestupkový zákon: „*Nejde o nutnou obranu, byla-li tato obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku*“ (viz výše)

Téměř evergreenem a v minulosti médií sledovanými případy byly pokuty v hromadné dopravě v případě, že osoba nebyla schopna se prokázat platnou jízdenkou. V době popularity těchto případů stály soudy před dvěma elementárními otázkami odrážejícími dané téma. Pověřeným osobám (dále jen „revizoři“) bylo přiznáno právo zadržet osobu přiměřeným způsobem v případě, že takováto osoba se neprokázala platnou jízdenkou a neprokázala totožnost do doby příjezdu policie či obecní policie s tím, že jinak bude nahráváno těm, kteří právo porušují. Případ zadržení cestujícího revizorem soudy stáhly pod ustanovení nutné obrany tak, aby revizor mohl chránit majetkové právo provozovatele hromadné dopravy.⁷⁰

⁶⁹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2015, sp. zn. 4 Tdo 527/2015

⁷⁰ Mates, P. *Okolnosti vylučující protiprávnost ve správním trestání*. Trestněprávní revue. 2012. Praha: C. H. Beck. 11. Ročník. 6. Vydání. 144 s.

Revizorům již muselo být poskytnuto pomocné lano proti šikanujícímu chování cestujících bez jakéhokoli respektu. Cestující sám dopravní prostředek použije, tedy využije placené služby, za kterou však nemá v úmyslu zaplatit nebo tuto povinnost opomene. Zákon o drahách dává cestujícímu povinnost prokázat svoji totožnost revizorovi. Ten však sám není oprávněn totožnost od cestujícího zjišťovat v případě jeho odporu. Pokud povinnost cestujícího prokázat svoji totožnost není splněna dobrovolně, bude následovat postup dle § 37 odst. 5 písm. d) zákona o drahách, což znamená buď povinnost cestujícího následovat revizora z dopravního prostředku na vhodné pracoviště veřejné správy, anebo povinnost setrvat na vhodném místě do příjezdu policie, jež je oprávněna zjišťovat totožnost. Zákon nedává revizorovi moc prostoru k tomu, aby se bránil v případě nesplnění výše zmíněných povinností cestujících. Proto případ cestujícího, který by se bránil na vyčkání policejní hlídky nebo by zvolil útěk, je nutno považovat za útok na provozovatele dopravního podniku či soukromé osoby provozující hromadnou dopravu a revizor má právo se proti takovému útěku bránit. Takové jednání pak bude posouzeno jako jednání v nutné obraně.⁷¹ I v tomto případě však obrana nesmí být zcela zjevně nepřiměřená, tudíž obrana by měla spočívat v pouhém zadržení cestujícího do příjezdu policejní hlídky. Samozřejmě v případě, kdy by cestující použil násilí, mohl by revizor intenzivnější obranou i ve formě násilí zakročit k vyřešení nastalé situace. Revizor však nesmí použít větší síly než je nezbytně nutné k dosažení účelu jeho zákroku, kterým je ochrana majetkových práv provozovatele dopravního podniku.

Nejvyšší soud dal revizorům oprávnění zadržet pasažéra již v roce 2010. Kdy se však dočkáme právní úpravy přestupkového zákona, která nám toto umožní? Dle Petra Kolmana je nutná legislativní změna, a to v podobě obdobného ustanovení jako je § 76 odst. 2 trestního řádu, jež stanovuje, že „*osobní svobodu osoby, která byla přistižena při trestném činu nebo bezprostředně poté, smí omezit kdokoli, pokud je to nutné pro zjištění totožnosti takovéto osoby, k zamezení útěku nebo k zajištění důkazů. Je však povinen tuto osobu předat, ihned policejnímu orgánu. Nelze – li takovou osobu ihned předat, je třeba některému z uvedených orgánů omezení osobní svobody bez odkladu oznámit*“. Takovou ani podobnou úpravu v novém přestupkovém zákoně nemáme. Revizoři mají oprávnění zadržet osobu podezřelou z přestupku, ale běžný občan se musí spoléhat na aplikační praxi policistů a orgánu činných v trestním řízení, kdy občan při zadržení osoby podezřelé přece neví, zda se jedná o

⁷¹ rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 9. 2010, sp. zn. 1 As 34/2010

přestupek, u něhož osobu zadržet nesmí, nebo zda se jedná o trestný čin, kde oprávnění zadržet osobu vyplývá přímo ze zákona.⁷²

Důležité je také podotknout, že nutná obrana však neslouží a sloužit nemůže k vymáhání pohledávky.⁷³

Situace, kdy jde o nutnou obranu, však nenastávají pouze v případech nezaplacení jízdného v hromadné dopravě, ale může jít o jakýkoliv případ odmítnutí zaplacení poskytnuté služby, obecněji jakýkoliv případ ochrany svého majetkového práva, ať už jde o ochranu práva osoby právnické či fyzické. Příkladem jsou drobné krádeže nebo odmítnutí zaplacení v restauraci již zkonsumovaného jídla.

Zatímco u trestných činů může nutná obrana zasáhnout útočníka na jeho zdraví, v krajním případě pak i na jeho životě, u přestupků se jedná o statky méně významné, což je pak také důvodem, proč se řešení ve světle nutné obrany ukazuje spíše pouze výjimečně. Konkrétně se jedná o drobné potyčky sousedů či šarvátky v rodině, urážky na cti a jiná podobná jednání.⁷⁴

Ustanovení obsahující institut nutné obrany dle předešlého zákona bylo poměrně stručné oproti jeho vymezení v trestním zákoníku. Nejvyšší správní soud dokonce zastává názor, že se o žádnou definici nejednalo. Takové „vymezení“ totiž nemohlo být vykládáno bez zřetele na § 13 trestního zákoníku. Přestupkový zákon totiž vůbec nestanovil, vůči čemu má být přiměřenost způsobu odvracení útoku poměřována. Z tohoto důvodu nebylo možné vykládat § 2 odst. 2 písm. a) zákona o přestupcích sám o sobě, ale vždy s ohledem na úpravu nutné obrany obsaženou v trestním zákoně.⁷⁵

Mezi vymezením podmínek nutné obrany v zákoně o přestupcích a v trestním zákoníku je zásadní rozdíl. Podle § 29 odst. 2 trestního zákoníku nejde o nutnou obranu, byla – li zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.⁷⁶ Nejvyšší správní soud ve svém rozhodnutí sp. zn. 1 As 35/2008 po důkladné analýze konstatoval, že přiměřenost nutné obrany v zákoně o

⁷² KOLMAN, P. *Budeme moci zadržet pachatele přestupku?* [online]. law.muni.cz, [cit. 28. listopadu 2017]. Dostupné na https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/spravnitrestani/KolmanPetr.pdf.

⁷³ rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 9. 2010, sp. zn. 1 As 34/2010-73

⁷⁴ MATES, P. *Okolnosti vylučující protiprávnost ve správním trestání*. Trestněprávní revue. 2012. Praha: C. H. Beck. 11. Ročník. 6. Vydání. 144 s.

⁷⁵ rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 07. 05. 2008, čj. 1 As 35/2008 – 51

⁷⁶ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o přestupcích a přestupkovém řízení*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 6.

přestupcích musí být vykládána se zřetelem na stejný institut trestního práva, tedy že přiměřeným způsobem odvrácení útoku podle zákona o přestupcích je každý způsob, který není zcela zjevně nepřiměřený útoku.⁷⁷ Zcela zjevně nepřiměřenou byla obrana proti domnělému útoku dle rozsudku krajského soudu v Ostravě. Obviněný použil střelné zbraně, kterou byl oprávněn držet, a tak spáchal přestupek, jelikož neprodleně neohlásil útvaru policie použití zbraně z důvodu krajní nouze. Později ospravedlňoval své jednání tak, že použil zbraň z důvodu strachu o sebe a svůj majetek, když v noci se na jeho zahradě pohybovaly neznámé osoby. Tyto osoby ho však bezprostředně neohrožovaly. Obviněný chtěl výstřely do zahrady zastrašit neznámé osoby a tím ochránit svůj majetek. Počínal si však velice nezodpovědně a krajně nebezpečně, když střílel ostrými náboji. Podmínky krajní nouze ani nutné obrany však v tomto případě splněny nebyly. Už jen z důvodu, že přímo hrozící nebezpečí v době střelby netrvalo a prostředek, jež chtěl k obraně použít, byl zcela zjevně nepřiměřený. Stačí nesplnění alespoň jedné podmínky, aby nešlo o okolnost vylučující protiprávnost.⁷⁸

Nutná obrana i krajní nouze jsou instituty, které mají společný cíl, a to chránit zájmy jak individuální a celospolečenské, tak i zájmy státní. Tyto zájmy se shodují u obou institutů. Obě okolnosti vylučují za splnění u nich daných podmínek společenskou škodlivost, a tím i trestnost konkrétních činů. Jsou společensky prospěšné a za splnění jejich podmínek nemůže být spáchán správní delikt. Je třeba také uvést, že je u obou shodně stanoveno pravidlo, že proti krajní nouzi nebo nutné obraně již okolnost vylučující protiprávnost nelze aplikovat. Užití krajní nouze a nutná obrana není povinností, vždy záleží na obránci, zda jich využije či nikoliv. Okruh subjektů u obou institutů není nijak omezen, až na malou skupinu lidí, které mají povinnost nebezpečí popřípadě útok snášet.

Rozdíl mezi nutnou obranou a krajní nouzí spočívá v nutnosti trvat na podmínce subsidiarity u krajní nouze, která však u nutné obrany neplatí.⁷⁹ To potvrzuje i Nejvyšší správní soud ve svém rozhodnutí, které bylo již výše rozebráno, a to rozhodnutí řešící nutnou obranu žalobce, jež chránil rodinu před podnapilým útočníkem Martinem R., kdy správní orgán ve svém rozhodnutí vztáhl na žalobce podmínku subsidiarity, když uvedl, že žalobce měl v dané situaci možnost věc vyřešit jinak, a to například uzamčením útočníka v místnosti a vyčkáním na příjezd policejní hlídky. Takové hodnocení však stírá rozdíl mezi nutnou

⁷⁷ rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 5. 2008, sp. zn. 1 As 35/2008

⁷⁸ rozsudek krajského soudu v Ostravě ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 58 A 59/2012

⁷⁹ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o přestupcích a přestupkovém řízení. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 6.

obranou a krajní nouzí a v rozporu se zákonem vztahuje podmínku subsidiarity též na jednání v nutné obraně.⁸⁰

Dalším rozdílem mezi těmito instituty je původ nebezpečí, kdy u krajní nouze může představovat nebezpečí přírodní sílu, fyziologické procesy nebo napadení zvířetem, zatímco u nutné obrany je tím nebezpečím útok fyzické osoby. S tím je spojena výše škody, která může být v konkrétní situaci způsobena. U nutné obrany se výše škody může přesáhnout výši škody, která hrozila, zatímco u krajní nouze toto dovoleno není. Způsobená škody by u krajní nouze měla být nižší než ta, která hrozila.

Co se týče problematiky odvrácení nebezpečí, judikatura Nejvyššího soudu vychází z toho, že podstatou nutné obrany je odvrácení nebezpečí, které vzniká útokem směřujícím proti zájmu chráněnému trestním zákonem, a to činem, který by jinak byl činem trestným, namířeným proti útočníkovi. Naproti tomu u krajní nouze se odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmům chráněným trestním zákonem, které nelze za daných okolností odvrátit jinak.⁸¹

⁸⁰ rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 5. 2008, sp. zn. 1 As 35/2008

⁸¹ rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 2. 2008, sp. zn. 1 As 1/2008

5. Svolení poškozeného

Svolení poškozeného jako okolnost vylučující protiprávnost je v zákoně o přestupcích z roku 2016 zakotvena nově. Správní orgány tak mohou při její aplikaci využívat přímo ustanovení tohoto zákona. Do doby vzniku nového zákona o přestupcích vyvozovala uvedenou okolnost jen nauka trestního práva a soudní judikatura, kdy později pak byla tato okolnost zařazena i do trestního zákoníku.⁸²

Současný zákon o přestupcích svolení poškozeného definuje jako „*čin jinak trestný jako přestupek není přestupkem, jestliže někdo jedná na základě svolení osoby, jejíž zájmy, o nichž tato osoba může bez omezení oprávněně rozhodovat, jsou činem dotčeny.*“ Daným souhlasem se čin stává činem dovoleným a oprávněným. Tento souhlas se pak musí vztahovat k zájmům, se kterými může osoba poškozená volně disponovat v rozsahu, jež stanoví zákon. Souhlas může udělit pouze jednotlivec, který je schopen posoudit následky svého jednání nebo své jednání ovládat. V době dání takového souhlasu pak musí být fyzická osoba přičetnou.⁸³ To znamená, že osoba je schopna samostatného rozhodování a úsudku v konkrétním případě. Tato podmínka se však musí zkoumat individuálně u každého konkrétního případu. Nemůžeme ji směřovat s omezením svéprávnosti podle práva občanského.⁸⁴ Pokud by se jednalo o osobu právnickou dávající souhlas, potom za ni jedná osoba fyzická, která musí splňovat všechny shora uvedené podmínky.⁸⁵

Okruh případů, kterých se svolení poškozeného týká, se točí kolem zájmů, o nichž osoba rozhodovat může. Řada činností nebo úkonů adresátu veřejné správy podléhá povolení nebo souhlasu správního orgánu a výkon takových činností nebo provedení úkonů bez povolení je přestupkem. Na tom nic nemění ani souhlas osoby, které se provádění činností týká. Jinde je souhlas poškozeného jednotlivce právně bezvýznamný, protože je společenský vztah chráněn v obecném nebo veřejném zájmu. Proto nemůže dát osoba relevantní souhlas například s demolicí stavby nebo s týráním vlastního zvířete. Relevantním pak nemůže být ani

⁸² KUČEROVÁ, H., HORZINKOVÁ, E. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2017, s. 165.

⁸³ KUČEROVÁ, H., HORZINKOVÁ, E. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2017, s. 165.

⁸⁴ MÁRTON, M., GONSIOROVÁ, B. *Průvodce novým přestupkovým zákonem pro správní praxi*. Praha: Leges, 2017, s. 80.

⁸⁵ KUČEROVÁ, H., HORZINKOVÁ, E. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2017, s. 165.

souhlas s nepřevolením těhotné zaměstnankyně na jinou práci nebo souhlas mladistvého k práci v nočních hodinách. Svolení poškozeného se neuplatní ani tam, kde zákon stanovuje určité osobě povinnost v zájmu osoby jiné a zároveň upravuje možnost, aby jiná osoba souhlasila s nedodržením takové povinnosti.⁸⁶ Příkladem může být správní delikt porušení povinnosti mlčenlivosti.⁸⁷ Některé zvláštní zákony mohou svolení poškozeného jako okolnost vylučující protiprávnost vyloučit. Podle zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, u přestupků podle tohoto zákona projednávaných Českou národní bankou je svolení poškozeného vyloučeno.⁸⁸ Na základě vymezení okruhu případů shora uvedených, na nichž je svolení poškozeného využitelné v praxi, se dá s jistotou říci, že tato okolnost bude a vlastně i je fakticky využitelná jen pro užší okruh přestupků. To také platí pro okolnost vylučující protiprávnost přípustné riziko (viz níže), neboť normy správního práva mají spíše funkci stanovení mezí přípustného rizika a podmínek rizikového jednání.⁸⁹

Kromě podmínek shora uvedených existují ještě další, které je nutno splnit, abychom dané jednání mohli kvalifikovat jako jednání v okolnosti vylučující protiprávnost. Druhý odstavec § 26 zákona o přestupcích stanovuje, že „*Svolení musí být dáno předem nebo současně s jednáním osoby páčající čin jinak trestný jako přestupek dobrovolně, určitě, vážně a srozumitelně; je-li takové svolení dáno až po spáchání činu, o přestupek nejde, mohli jednající důvodně předpokládat, že osoba, jejíž zájmy jsou dotčeny, by tento souhlas jinak udělila vzhledem k okolnostem případu a svým poměrům*“.⁹⁰ Co se týče podmínky vážnosti, srozumitelnosti a určitosti, zde je nutné dodat, že pokud osoba se mylně domnívala, že souhlas byl dán, může být odpovědná za nedbalostní přestupek.⁹¹ To se však posuzuje dle okolností konkrétního případu.

Poslední z podmínek stanovuje § 26 zákona o přestupcích ve svém třetím odstavci, kde stanovuje, že „*S výjimkou případů svolení k lékařským zákrokům, které jsou v době činu v*

⁸⁶ PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017, s. 175.

⁸⁷ PRÁŠKOVÁ, H. *Základy odpovědnosti za správní delikty*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 349.

⁸⁸ KUČEROVÁ, H., HORZINKOVÁ, E. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2017, s. 166.

⁸⁹ důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁰ aktuální znění: zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů

⁹¹ MÁRTON, M., GONSIOROVÁ, B. *Průvodce novým přestupkovým zákonem pro správní praxi*. Praha: Leges, 2017, 80.

souladu s právním řádem a poznatky lékařské vědy a praxe, nelze za svolení považovat souhlas k ublížení na zdraví.“⁹² Zákon o přestupcích stejně jako trestní zákoník výslovně umožňuje, aby osoba dala souhlas k lékařským zákrokům, které jsou v době činu prováděny v souladu s právním řádem a s poznatky lékařské vědy a praxe. Důvodem takové konstrukce je skutečnost, že jinak by vůbec nebylo možné takovéto lékařské zákroky provádět, protože některé z nich jsou rizikové z hlediska porušení lidského zdraví či života.⁹³

V této souvislosti je třeba krátce pojednat o rozdílu mezi svolením poškozeného a informovaným souhlasem, který s tímto úzce souvisí. Svolení poškozeného a informovaný souhlas jsou instituty do určité míry provázané, avšak není možné je zaměňovat. Oba musí být dány dobrovolně, určitě, vážně a srozumitelně, ale zatímco informovaný souhlas je podmínkou k provedení lékařského zákroku, svolení poškozeného je jednostranný právní úkon trestněprávní, potažmo správněprávní povahy, tedy projev vůle poškozeného, který opravňuje jinou osobu k zásahu do jeho práv, čemuž odpovídá povinnost poškozeného takový zásah strpět.⁹⁴

V mnoha případech, tak jak u jiných okolností vylučujících protiprávnost, mohou tyto okolnosti sloužit jako domnělé oprávněné námitky ze strany pachatelů přestupků. Bylo tomu tak v případě fanouška fotbalového týmu, který napadl jiné fanouška opačného týmu za účelem získat tzv. trofej, tedy kus oblečení fanouška znepráteleného týmu. Obviněný namítl, že bylo možné užít § 30 trestního zákoníku, týkající se svolení poškozeného, protože členové skupin fotbalových fanoušků, tzv. „ultras“ jsou srozuměni s tím, že se část jejich oděvu může stát trofejí fanouška jiného klubu. Obviněný právně relevantně namítl, že bylo možné užít § 30 trestního zákoníku, týkající se svolení poškozeného, a že soudy nesprávně právně posoudily jednání jako přečin výtržnictví podle § 358 odst. 1, 2 písm. a) trestního zákoníku, neboť nebyl naplněn požadavek opětovanosti jednání obviněného, a že skutek výtržnictví podle § 358 odst. 1, 2 písm. a) trestního zákoníku neměl být posuzován v rámci trestního řízení, a to s ohledem na ustanovení § 12 odst. 2 trestního zákoníku, nýbrž měl být posouzen pouze jako přestupek podle zákona o přestupcích. Vzhledem k tomu, že obviněný formuloval svou námitku ohledně svolení poškozeného podle § 30 trestního zákoníku velmi obecně a

⁹² aktuální znění: zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů

⁹³ KUČEROVÁ, H., HORZINKOVÁ, E. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2017, s. 166.

⁹⁴ ŠTREJTOVÁ, K. *Vybrané okolnosti vylučující protiprávnost a lékařské zákroky*. Wolters Kluwer, 30. 5. 2013.

opřel ji pouze o skutkové argumenty, neměl Nejvyšší soud jinou možnost, než se s touto námitkou vypořádat obecným konstatováním, že právní posouzení skutku je v souladu se zákonem, a to z důvodů, které ve svých rozhodnutích vysvětlily soudy obou stupňů, přičemž doplňuje, že svolení poškozeného je dáno tehdy, když poškozený souhlasí s tím, aby mu byla věc odňata. V takovém případě je vyloučeno odnětí věci posuzovat jako způsobení škody.⁹⁵ O tuto situaci se však v trestní věci obviněného nejednalo.⁹⁶ Dle mého názoru, i kdyby námitka obviněného ohledně okolnosti vylučující protiprávnost byla lépe konstruována, nevidím důvod takového uplatnění. Být srozuměn s tím, že se na fotbalových zápasech a jiných podobných událostech dějí násilné a šikanózní skutky a výtržnictví neznamená, že tím dává účastník takovéto akce souhlas k narušení jeho osobní integrity, ke krádežím a jinému protiprávnímu jednání vůči jeho osobě.

O svolení poškozeného se nejednalo ani v případě obviněného, který byl uznán vinným trestným činem porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, 2 trestního zákoníku, který podle skutkových zjištění soudu spáchal tím, že narušoval bydlení poškozených opakovaným vstupem do jejich obydlí, jak za použití klíče, který mu byl poškozenými svěřen, tak i jinými způsoby jako vysazováním a odnášením vnitřních dveří v jejich obydlí a odstraněním těchto dveří z obydlí, rozhazováním věcí poškozených, když v jednom případě na část věcí nasypal krmné granule a v dalším případě část věcí poškozených vyvezl do sadu za obec, vše doprovázené zanecháním vzkazů a hanlivých nápisů v bytě poškozených za účelem vypuzení poškozených z jejich obydlí, ačkoliv tito měli na bydlení v daném místě právní nárok, a to ve formě věcného břemene. Obviněný se bránil tím, že nemohl shora uvedený trestný čin spáchat, když mu byl vstup do bytu relevantně odsouhlasen tam žijícími poškozenými. Jeho námitky krajní nouze a svolení poškozeného nemohly dle Nejvyššího soudu být úspěšné, a to z důvodu, že za okolnosti vylučující protiprávnost označujeme taková jednání, která způsobují, že čin není trestným činem, i když jinak nebo zdánlivě naplňuje všechny znaky trestného činu. Poškozený může dát svolení pouze k zásahům do těch zájmů, o nichž může sám a bez omezení rozhodovat, tedy aniž by činem bylo dotčeno právo jiných osob nebo zájmy společnosti. Obviněný vstupoval do domu nebo bytu s úmyslem porušit domovní svobodu poškozených tím, že neoprávněně vnikal do bytu, který na základě právního důvodu užívali, a jednal tam způsobem uvedeným v popisu skutku

⁹⁵ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. 7 Tdo 1024/2016

⁹⁶ srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. ledna 2001, sp. zn. 7 Tz 302/2000

výše.⁹⁷ Z logiky věci je jasné, že i když pronajímatel požádá nájemce o ponechání si jednoho klíče k pronajatému bytu, neznamená to, že tím nájemník dává souhlas ke vstupu do takového bytu za jakékoli situace a už vůbec tím nedává souhlas k dispozici s věcmi ve vlastnictví nájemníka. Zde je opět jasně vidět, že velmi často jsou nejen svolení poškozeného, ale i jiné okolnosti vylučující protiprávnost zneužívány jako relevantní námitky obviněných jak trestných činů, tak správních deliktů. Na první pohled je zřejmé, že okolnosti vylučující protiprávnost jsou záchranným stéblem pro obviněné a často je možné je na daný případ použít. Soudní praxe je však prozíravá a tyto pokusy o zneužití tak významného institutu jsou soudy zamítnuty.⁹⁸

Naopak o svolení poškozeného šlo v případě rozsudku Nejvyššího soudu z roku 2001, kdy došlo třemi pachateli ke spáchání trestného činu pojistného podvodu, a to tak, že po předchozí společné domluvě všech tří obviněných odcizili dva z nich automobil zn. Renault Espace v hodnotě 355 000 Kč ke škodě obchodní společnosti N. V., spol. s r. o., jejímž jednatelem byl třetí obviněný, který užíval uvedený automobil a který ho krátce před odcizením nechal záměrně odemčený, přičemž obvinění se tohoto jednání dopustili v úmyslu nejprve prodat uvedený automobil, pak nahlásit u tehdejší České Kooperativy, pojišťovny, a. s., krádež vozidla jako pojistnou událost a nakonec získat pojistné plnění ve výši 495 000 Kč, k čemuž však nedošlo, protože obvinění byli krátce po odcizení vozidla zajištěni policií. Třetí obviněný byl jedním ze dvou společníků obchodní společnosti N. V., spol. s r. o., a zároveň byl i jedním ze dvou jednatelů s tím, že jménem obchodní společnosti byl oprávněn jednat samostatně. Pokud ve vztahu k motorovému vozidlu obchodní společnosti jednal tak, že dal ostatním obviněným souhlas k tomu, aby se ho zmocnili a aby ho odvezli, resp. aby ho prodali, šlo o případ tzv. svolení poškozeného. Souhlasí-li poškozený s tím, aby mu byla odňata jeho věc, je vyloučeno posuzovat toto odnětí jako způsobení škody (volenti non fit iniuria).⁹⁹ Zde tedy šlo o případ svolení poškozeného k odnětí věci. Na základě této kvalifikace Nejvyššího soudu pak nemohlo dojít ke vzniku škody předmětné společnosti, protože sám jednatel mohl rozhodnout o prodeji vozidla, avšak jelikož celé jednání směřovalo k získání finančního plnění za odcizení vozidla od pojišťovny, došlo k trestnému činu pojistného podvodu.

⁹⁷ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16., 2. 2016, sp. zn. 7 Tdo 98/2016

⁹⁸ S danou problematikou souvisí i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 6 To 208/2007, jež pojednává o podmínkách, které musí být splněny, aby se jednalo o svolení poškozeného.

⁹⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 1. 2001, sp. zn. 7 Tz 302/2000 (T 40/2001/III)

6. Přípustné riziko

Na definici pojmu „riziko“ můžeme nahlížet z několika hledisek. Z etymologického hlediska pojem riziko je dle Akademického slovníku cizích slov považováno za cizí slovo, jež pochází z italštiny a znamená „nebezpečí“, „možnost škody“, „ztrátu“ či „nezdar“. ¹⁰⁰ V Ottově slovníku z roku 1904 slovo riziko ještě nebylo zmíněno. Tento uvádí pouze slovo „riskovati“ s tímto výkladem: fr. „odvážiti se něčeho“, „nedbati nebezpečnosti a možné ztráty“. ¹⁰¹ Český etymologický slovník shodně s Akademickým slovníkem definuje toto slovo jako „nebezpečí“ pocházející z italských slov „risco“, „risico“. ¹⁰² Riziko je velmi široký pojem označující nebezpečí, ale i ohrožení, možnost škody, očekávanou a neočekávanou ztrátu nebo nezdar. Bývá také vymezováno jako určitý stav nejistoty, zda se vůbec nebo v očekávané míře dostaví žádoucí následek, a to i při vědomí, že může dojít také k následku negativnímu. ¹⁰³

Dnes je přípustné riziko aktuálnější než kdy dřív z důvodu problematiky medicínských výzkumů, lékařských experimentů a vývoje nových léků. Dochází k rozvoji transplantací nejrůznějších orgánů a tkání, provádějí se neurochirurgické zákroky, které mohou měnit lidskou psychiku, dochází k umělému oplodnění, transplantacím, k využívání zmrazených spermat a embryí a také ke změnám pohlaví. Stojíme před využíváním genetiky v oblasti diagnostiky a prevence. Specifickou otázkou je pak klonování lidských bytostí a jejich částí. ¹⁰⁴ Proto je v současné době zřejmá potřeba více než kdy dřív vymezit hranice přípustného rizika.

Má-li být přípustné riziko okolností vylučující protiprávnost, musí vylučovat odpovědnost za konkrétní přestupek. Zde však vzniká otázka, u kterých konkrétních přestupků přichází přípustné riziko v úvahu, když musíme mít na paměti, že ochrana života, zdraví a majetku není zpravidla primárním objektem u přestupků. Porušení nebo nesplnění veřejnoprávních povinností nemá zpravidla za následek bezprostředně vznik újmy na zdraví nebo na životě či majetku, ale nese s sebou spíše zhoršení podmínek života, komplikace, nedostatek péče, ztížené poskytování výkonů veřejné správy atd. Bez rizika není často možné

¹⁰⁰ Akademický slovník cizích slov. Praha. Díl II. Academia 1995. s. 666.

¹⁰¹ Ottův slovník naučný. Díl 21. Praha, Otto 1905. s. 820.

¹⁰² Rejzek, Jiří: Český etymologický slovník. Voznice, Leda 2001. S. 32-35 (zkratky), s. 541 (termíny).

¹⁰³ PRÁŠKOVÁ, H. *Základy odpovědnosti za správní delikty*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 349.

¹⁰⁴ MITLOHNER, M. *Hranice přípustného rizika a odpovědnosti ve zdravotnictví a pomáhajících profesích*. Zdravotnictví a právo. 2009, č. 11, s. 13.

provádět řadu společensky prospěšných a žádoucích činností a aktivit. Společensky prospěšné činnosti, při jejichž výkonu existuje riziko pro život, zdraví, majetek nebo i životní prostředí jsou například činnosti související s využíváním jaderné energie, radiační činnosti, výroba skladování, přeprava nebezpečných látek jako jsou hořlaviny, jedy a výbušniny, výroba a klinické hodnocení léčiv, poskytování zdravotní péče, činnosti investiční společnosti nebo investičního fondu a poskytování služeb v oblasti kapitálového trhu, činnosti bank a zacházení s lidskými tkáněmi a buňkami, klinické zkoušky zdravotnických prostředků, provozování různých technických zařízení apod.¹⁰⁵ Posouzení společenské prospěšnosti bude v praxi patrně velmi složité, na druhé straně zákon nestanoví žádnou míru této prospěšnosti a zřejmě postačí prokázat samotnou existenci dané prospěšnosti. Prospěšný výsledek musí mít pro společnost určitou hodnotu, musí být přínosem přesahujícím hranice zájmů jednotlivců či zájmových skupin, i když není třeba vylučovat ani harmonizující osobní zájem. Společenská prospěšnost přináší zejména věcné, časové a finanční úspory a řeší dosud neřešitelné nebo částečně řešitelné problémy jako například léčba některých dosud neléčitelných chorob nebo ovládnutí dosud nedosažitelného nerostného bohatství.¹⁰⁶

Nejvyšší soud v jednom svém rozhodnutí konkretizuje pojem přípustného rizika, a to tak, že výkon řídicí funkce v subjektu, který jinak vykonává společensky prospěšnou činnost např. nadace nebo zdravotnická zařízení, automaticky nenaplňuje podmínky přípustného rizika podle § 31 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Obvyklé podnikatelské riziko, kterému je vystaven každý podnikatel, nelze zaměňovat s přípustným rizikem ve smyslu shora citovaného ustanovení. Obviněný v tomto případě byl uznán vinným za trestný čin zvýhodňování věřitele, kdy v situaci většího počtu neuhrazených závazků uhradil část těchto závazků konkrétním věřitelům a jiným nikoliv. V rámci obhajoby jednou z námitek v dovolání byla skutečnost, že trestný čin spáchal za okolnosti vylučující protiprávnost, a to přípustného rizika. Obviněný ovšem v době spáchání posuzovaného skutku nesplňoval podmínky stanovené k tomu, aby u něj bylo možné shledat přípustné riziko, zejména nevykonával takovou společensky prospěšnou činnost, která je spojena s rizikem určitého charakteru, jež nelze vyloučit pro dosažení konkrétního společensky žádoucího cíle. Výkon řídicí funkce v podnikatelském subjektu (u obchodní společnosti), v němž se sice

¹⁰⁵ PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017, s. 176.

¹⁰⁶ KUČHTA, J., PŮRY, F. *Postih úpadkových deliktů podle nového trestního zákoníku s přihlédnutím k úpravě přípustného rizika*. Bulletin advokacie, č. 9/2011, str. 13.

uskutečňuje společensky prospěšná činnost, bez dalšího nenaplnuje zmíněné podmínky přípustného rizika. Z vyjádření státního zástupce v této věci vyplývá, že byl přesvědčen, že jednání obviněného neodpovídá povaze přípustného rizika jako okolnosti vylučující protiprávnost, neboť nesplňuje podmínky přípustného rizika. Obviněný tedy nevykonával společensky prospěšnou činnost, neboť se podílel na řízení nemocnice, ale trestný čin nespáchal v souvislosti s léčbou pacientů, ale v souvislosti s řídicí a rozhodovací funkcí subjektu. Obviněný nesprávně použil pojmu přípustného rizika, kdy tomuto přiřadil obsah definice rizika podnikatelského. Nejvyšší soud námitku přípustného rizika označil za nedůvodnou.¹⁰⁷ Z toho tedy vyplývá, že subjektem přípustného rizika je pouze osoba, která veřejně prospěšnou činnost vykonává a nikoliv osoba, která vykonává činnosti s veřejně prospěšnou činností související.

Po vzoru trestního zákoníku se do správního práva trestního zakotvuje institut přípustného rizika, aby nedocházelo k pochybnostem, zda lze úpravu institutu přípustného rizika podle trestního zákoníku použít na přestupky analogicky, ačkoli by se jednalo o analogii ve prospěch pachatele, která je v zásadě přípustná.¹⁰⁸ Institut přípustného rizika má eliminovat odpovědnost za čin jinak trestný, jestliže jednání sleduje společensky prospěšný cíl, kterého nelze bez rizika dosáhnout vůbec nebo jen s vynaložením neúměrných nákladů, a to nákladů časových, finančních, materiálních a osobních.¹⁰⁹ V ustanovení § 27 zákona č. 250/2016, Sb., ve znění pozdějších předpisů je přípustným rizikem „*čin jinak trestný jako přestupek není přestupkem, jestliže někdo v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které měl k dispozici v době svého rozhodování o dalším postupu, vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo v rámci svého předmětu činnosti společensky prospěšnou činnost, jíž ohrozí nebo poruší zájem chráněný zákonem, nelze-li společensky prospěšného výsledku dosáhnout jinak.*“¹¹⁰ Jedním z hlavních předpokladů je splnění podmínky společensky prospěšného cíle. Nestačí, pokud by se jednalo o prospěch jednotlivce nebo několika jednotlivců. Může se jednat o hodnoty úplně nové, o

¹⁰⁷ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 5 Tdo 1166/2012

¹⁰⁸ důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁹ PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017, s. 177.

¹¹⁰ aktuální zákon č. 250/2016, o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů

zkvalitnění, rozmnožení dosavadních hodnot, nebo záchranu současných hodnot před zničením. Očekávaná společensky prospěšná výhoda nesmí být neoprávněná.¹¹¹

Předpokladem pro kvalifikaci jednání jako přípustného rizika je, že jednající subjekty musí vycházet ze stavu poznání a dostupných informací, které měly v době činu a které jsou podkladem pro rozhodování o dalším postupu.¹¹² Je to podmínka tzv. postupu lege artis. Tím jsou myšleny poznatky jak vědecké, tak znalost metodických pokynů, odborné literatury apod. Nicméně tuto podmínku je nutno posuzovat individuálně podle oboru, s nímž je přípustné riziko spojeno.¹¹³ Musí být předem učiněna maximální opatření k zamezení nebo ke zmírnění škodlivých následků.¹¹⁴ S tím úzce souvisí podmínka, že nesmí dojít k ohrožení života či zdraví člověka, aniž by byl dán dotčenou osobou souhlas v souladu s jinými právními předpisy. Tím je myšlen informovaný souhlas daný lékaři k výkonu zdravotnického zákroku podle příslušných zdravotnických předpisů.¹¹⁵ Rizikové jednání nesmí být právní normou zakázané nebo prováděné v rozporu s ní, nesmí odporovat veřejnému zájmu a zásadám lidskosti nebo se přičít dobrým mravům.¹¹⁶ Problematickou otázkou může být: „*Co se přičít dobrým mravům?*“ Posouzení, zda jednání porušuje dobré mravy či nikoliv, bude záviset na okolnostech konkrétního případu, daného místa a času. Dobré mravy lze obecně charakterizovat jako všeobecně platné zásady společenské morálky, u kterých je pak dán celospolečenský zájem na jejich respektování.¹¹⁷ Mám za to, že v určitých situacích výkon konkrétní činnosti může být na hranici s dobrými mravy, což bude vyplývat z celospolečenského cítění lidstva, avšak potenciální prospěch, který z takovéto činnosti může vzejít, předčí i pomyslné balancování na hranici dobrých mravů. Poslední podmínkou je jako

¹¹¹ JELÍNĚK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 260.

¹¹² KUČEROVÁ, H., HORZINKOVÁ, E. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2017, s. 169.

¹¹³ MÁRTON, M., GONSIOROVÁ, B. *Průvodce novým přestupkovým zákonem pro správní praxi*. Praha: Leges, 2017, 82.

¹¹⁴ KUČEROVÁ, H., HORZINKOVÁ, E. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2017, s. 169.

¹¹⁵ MÁRTON, M., GONSIOROVÁ, B. *Průvodce novým přestupkovým zákonem pro správní praxi*. Praha: Leges, 2017, 82.

¹¹⁶ KUČEROVÁ, H., HORZINKOVÁ, E. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2017, s. 169.

¹¹⁷ MÁRTON, M., GONSIOROVÁ, B. *Průvodce novým přestupkovým zákonem pro správní praxi*. Praha: Leges, 2017, 82.

u dalších okolností vylučujících protiprávnost subsidiarita. Subsidiarita znamená, že dané riziko se připouští za podmínky, že „bez něj nelze dosáhnout sledovaných hodnot“ buď vůbec, nebo jich lze dosáhnout jen „za podstatně nevýhodnějších okolností“.¹¹⁸ Stupeň dovoleného rizika musí odpovídat očekávanému společenskému prospěchu. Je určován třemi hledisky. Prvním hlediskem je, že posuzujeme to, co je ohroženo. Druhé hledisko se zabývá rozsahem hrozící poruchy a třetí hledisko na něj navazuje a zkoumá pravděpodobnost hrozící poruchy. Určitým limitem pro přípustné riziko může v určitých situacích být zákaz ohrožení života a zdraví.¹¹⁹ S těmito hledisky souvisí otázka týkající se přijmutí nejmenšího rizika za situace, kdy je možná cesta k témuž cíli několika způsoby s různými stupni rizika. Pokud subjekt může posoudit rizikovost těchto variant, pak by měl vybrat tu variantu s nejlépeším poměrem pravděpodobnosti užitku a škody i jejich velikosti. Jiný přístup by zbytečně měnil sociální kvalitu rizikového jednání k horšímu.¹²⁰ I přesto, že přípustné riziko bývá zásadou subsidiarity omezováno, existují mimořádně významné cíle, u kterých se v praxi setkáváme s hrdinským nasazením života. V takových případech je však nutné, aby toto nasazení bylo dobrovolné a aby konkrétní osoba, jež svůj život nasazuje pro větší dobro, byla plně informována o hrozícím nebezpečí.¹²¹

Ustanovení § 27 odst. 2 zákona o přestupcích vyjmenovává situace, ve kterých o přípustné riziko nejde. To znamená, že jde o negativní vymezení přípustného rizika. Jsou to případy, kdy „činnost ohrozí život nebo zdraví člověka, aniž by k ní dal v souladu s jiným právním předpisem souhlas, výsledek, k němuž činnost směřuje, zcela zřejmě neodpovídá míře rizika, nebo provádění činnosti zřejmě odporuje požadavkům jiného právního předpisu, veřejnému zájmu nebo zásadám lidskosti nebo se přičí dobrým mravům.“¹²² V druhém odstavci jsou velmi obecně taxativně vymezeny tři případy, ve kterých se o přípustné riziko striktně nejedná.

¹¹⁸ KUČHTA, J., PŮRY, F. *Postih úpadkových deliktů podle nového trestního zákoníku s přihlédnutím k úpravě přípustného rizika*. Bulletin advokacie, č. 9/2011, str. 13 - 24.

¹¹⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 261.

¹²⁰ KUČHTA, J., PŮRY, F. *Postih úpadkových deliktů podle nového trestního zákoníku s přihlédnutím k úpravě přípustného rizika*. Bulletin advokacie, č. 9/2011, str. 13 - 24.

¹²¹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 261.

¹²² aktuální znění: Zákon č. 250/20016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů

Osobou jednající za přípustného rizika může být pouze ten, kdo společensky prospěšnou činnost vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo v rámci svého předmětu činnosti.¹²³ Z tohoto vyplývá, že dovolávat se přípustného rizika může pouze osoba, která kvalifikovaně, profesionálně vykonává svoji činnost. Tento požadavek je odůvodněn tím, že pouze kvalifikovaná osoba je schopna posoudit míru rizika ve vztahu k výsledku. Navíc rizikové činnosti podléhají poměrně přísné regulaci, proto je nemůže vykonávat každý, ale pouze a jen osoby, které získaly po splnění zákonných podmínek příslušná oprávnění.¹²⁴

¹²³ Ministerstvo vnitra. *Metodická pomůcka MV ČR – Průvodce zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich*. [online]. mvcr.cz, [cit. 21. listopadu 2017]. Dostupné na <http://www.mvcr.cz/soubor/pruvodce-novou-upravou-prestupkoveho-prava.aspx> >.

¹²⁴ PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017, s. 178.

7. Oprávněné použití zbraně

Tato okolnost není příliš rozebírána ve srovnání s krajní nouzí či nutnou obranou. Institut oprávněného použití zbraně je v přestupkovém zákoně zařazen nově. Přešlý přestupkový zákon z roku 1990 tento institut neupravoval a spoléhal se na úpravu v právních předpisech trestních.

Dle § 28 přestupkového zákona „*přestupek nespáchá, kdo použije zbraně v mezích stanovených jiným právním předpisem*“.¹²⁵ I přesto, že byla tato okolnost zařazena do přestupkového zákona, odkazuje pouze na jiné právní předpisy. Téměř shodně je popsána v trestním zákoníku, kde je uvedeno, že „*trestný čin nespáchá, kdo použije zbraně v mezích stanovených jiným právním předpisem*“.¹²⁶ Formulace „přestupek nespáchá“ vystihuje smysl existence tohoto ustanovení v zákoně, tedy že se jedná o okolnost vylučující protiprávnost. U jiných okolností jako je nutná obrana (§25), krajní nouze (§ 24), svolení poškozeného (§26) a přípustné riziko (§ 27) je pak použita formulace „čin jinak trestný“, což vyjadřuje, že v daném případě a za daných podmínek čin sice trestným není, ale v situaci jiné by čin trestným byl. Ustanovení dále obsahuje slovní spojení „použití zbraně“, jímž se rozumí její užití způsobem, k němuž je určena.¹²⁷ Obdobně s komentářem zákona o Policii České republiky vyjadřuje „použití zbraně“ komentář k trestnímu zákoníku, kdy použitím zbraně je zacházení se zbraní takovým způsobem, k němuž je určena,¹²⁸ tím je logicky myšleno, že sečné zbraně jsou určeny k sekání, střelné zbraně ke střílení a bodné zbraně jsou určeny k bodání.

7.1 Zbraň

K této kapitole je třeba vymezení pojmu zbraně. Co se rozumí zbraní, je třeba posuzovat podle toho kterého právního předpisu,¹²⁹ protože jednotlivé předpisy se v tomto pojmově liší.¹³⁰ Těmito jinými právními předpisy jsou zejména:

- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů,

¹²⁵ aktuální znění: zákon č. 250/2016 Sb., zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů

¹²⁶ Aktuální znění: zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹²⁷ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. S. 185.

¹²⁸ ŠAMAL, P. a kol. *Trestní zákoník Komentář*. I. §1 – 139. Praha: C. H. Beck, 2009. S. 361.

¹²⁹ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 263.

¹³⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009. S. 53.

- Zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii, ve znění pozdějších předpisů.

Jedná se především o zákony, jež upravují postavení a činnost jednotlivých ozbrojených složek státu. Každý tento jednotlivý předpis se pak liší jak vymezením pojmu zbraň, tak vymezením přesných podmínek oprávněného použití zbraně. Z těchto podmínek pak také dovodíme způsob použití zbraně. Z důvodu existence mnoha koncepcí jsem vybrala dvě, které se objevují nejčastěji. Jedná se o koncepci trestněprávní vycházející z ustanovení § 118 trestního zákoníku, dle níž je zbraní cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším¹³¹. Judikatura k této definici dále upozorňuje, že zbraní nejsou myšleny jen zbraně v technickém smyslu, jako jsou zbraně střelné, sečné, bodné či jiné prostředky, jimiž lze učinit útok proti tělu důraznějším (příkladem kus železa či kámen), ale i prostředky, jimiž lze dosáhnout ovlivnění psychiky poškozeného natolik, aby jednal podle vůle pachatele spáchaného činu. Z tohoto vyplývá, že za zbraň je třeba považovat i takový předmět, který pachatel použije v úmyslu vyvolat v poškozeném obavu z hrozícího nebezpečí či fyzického násilí, je-li užit za takových okolností, kdy se poškozený může domnívat, že hrozba zbraní je reálná a že násilí se uskuteční, jestliže by se poškozený nepodvolil vůli pachatele.¹³² Judikatura dále uvádí konkrétní předměty běžného života, které se v danou chvíli zbraní staly. Příkladem je hrnec s vodou dosahující vysoké teploty, který byl použit při útoku na oběť. I s hrncem vody je možno učinit útok proti tělu důraznějším. Následkem takového útoku by mohlo být vážné poranění zdraví.¹³³ Dále bylo judikováno, že v konkrétním případě může být

¹³¹ aktuální znění: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹³² rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2003, sp. zn. 5 Tdo 792/2003

¹³³ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2012, sp. zn. 3 Tdo 1322/2012

zbraní i mobilní telefon¹³⁴ či objektivně málo nebezpečná injekční stříkačka s jehlou, která sice sama o sobě může stěžít způsobit závažné poranění, ale ve spojení s výhrůzkou o jejím předchozím užití u osoby trpící závažnou infekční nemocí se stává zbraní.¹³⁵ Správním pojetím pojmu zbraň je druhou z koncepcí pro tuto práci významnější, kdy zbraní je užší skupina zbraní dle určitých technických hledisek právě dle jednotlivých výše jmenovaných zákonů. Zákon o Policii ČR definuje zbraň v § 111 písm. e) jako „cokoliv, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším, nestanoví-li tento zákon jinak“,¹³⁶ což zcela kopíruje definici trestního zákoníku. Definice kopírující trestní zákoník se uplatní například u odebrání zbraně dle § 29 zákona o Policii ČR¹³⁷ nebo u vydání a odebrání zbraně dle § 35 téhož zákona.¹³⁸ Obecná definice zbraně dle tohoto zákona pak je konkretizována v jednotlivých ustanoveních jako například v § 56 odst. 5 či § 38 odst. 5 téhož zákona. Taktéž definuje pojem zbraň zákon o obecní policii v ustanovení § 14 odst. 3,¹³⁹ avšak dále tento zákon používá pojmu zbraně ve smyslu zbraně služební jako pistole nebo revolver, jejímž držitelem je podle zvláštního zákona obec v ustanovení § 20 odst. 3.¹⁴⁰ Tato definice pak je právě tou, jež je použita v rámci oprávněného použití zbraně jako okolnosti vylučující protiprávnost. Dle celního zákona je zbraní zbraň střelná, včetně střeliva a doplňků zbraně, dále zbraň bodná a sečná, výbušnina, speciální výbušný předmět, průlomový pyrotechnický prostředek a speciální náloživo. Právní předpisy jako zákon o vězeňské službě a justiční stráž (dále jen „ZVěsSluž“), zákon o zpravodajských službách (dále jen „ZZprSluž“), zákon o Bezpečnostní informační službě (dále jen „ZBIS“) a zákon o Vojenském zpravodajství (dále jen „ZVojZpr“) nijak pojem zbraň nedefinují, i když pojem služební střelná zbraň používají. V zákoně o ozbrojených silách se hovoří o použití vojenské zbraně, kdy tato je blíže specifikována v ustanovení § 42 odst. 2 jako vojenská střelná zbraň, vojenská zbraň bodná a sečná.¹⁴¹ Posledním právním

¹³⁴ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2006, sp. zn. 3 Tdo 553/2006

¹³⁵ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2013, sp. zn. 11 Tdo 1282/2012 - 60

¹³⁶ Aktuální znění: zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁷ ŠKODA, J., VAVERA, F. ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. S. 115.

¹³⁸ ŠKODA, J., VAVERA, F. ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. S. 125.

¹³⁹ aktuální znění: zákon č. 553/1991Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁰ aktuální znění: zákon č. 553/1991Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴¹ aktuální znění: zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění pozdějších předpisů

předpisem je zákon o Vojenské policii, který ve svém ustanovení § 45 rozumí zbraní zbraně bodné, sečné a střelné zbraně, výbušniny, výbušné předměty a pomůcky.¹⁴²

V souvislosti s tím, že zbraň je definována v různých právních předpisech, se dostává do popředí otázka, která z těchto definic se při posuzování, zda užití zbraně vylučovalo protiprávnost důsledkem naplnění zákonem předvídané situace v ustanovení¹⁴³ § 28 přestupkového zákona, použije. Jak již bylo řečeno výše, ustanovení § 28 přestupkového zákona odkazuje na jiné právní předpisy upravující oprávnění nosit zbraň a způsob jejího užití. Rovněž to jaká z definic se na zbraň samotnou jako takovou užije, bude odvislá od těchto jednotlivých právních předpisů.¹⁴⁴

7. 2 Subjekty oprávněného použití zbraně

Tato okolnost vylučující protiprávnost je specifická v tom, že na rozdíl od ostatních okolností se vztahuje jen k určitému okruhu subjektů. Pro nutnou obranu, krajní nouzi, svolení poškozeného a přípustné je okruh osob neomezený a kdokoli jich může využít. U oprávněného použití zbraně jsou to pouze ty osoby, které vymezují jednotlivé právní předpisy uvedené výše. Jsou jimi tedy policisté, strážníci obecní policie, příslušníci vězeňské služby, justiční stráž, celníci atd. Z toho vyplývá, že občané či pracovníci v soukromých službách budou v rámci okolností vylučujících protiprávnost se zbraní jednat pouze v nutné obraně či krajní nouzi, nikoli však na základě oprávněného použití zbraně. Naopak příslušníci ozbrojených sborů mohou jednat se zbraní a může to být posuzováno jako krajní nouze nebo nutná obrana, záleží ovšem na jednotlivých podmínkách, které v dané situaci budou splněny. Některé výše zmíněné předpisy tedy dovolují jak nutnou obranu, tak krajní nouzi a dovolují také použití zbraně ještě v dalších případech, jež jsou formulovány různě podle toho, o který ozbrojený sbor se jedná a s jakými situacemi se jeho příslušníci setkávají.¹⁴⁵

¹⁴² aktuální znění: zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii ve znění pozdějších předpisů

¹⁴³ LUXOVÁ, Lucie. *Oprávněné použití zbraně jako okolnost vylučující protiprávnost*. [online]. epravo.cz, 8. dubna 2015 [cit. 17. listopadu 2017]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/opravnene-pouziti-zbrane-jako-okolnost-vylucujici-protipravnost-97347.html>.

¹⁴⁴ Ibid.

¹⁴⁵ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 262.

7. 3 Podmínky oprávněného použití zbraně dle některých právních předpisů

7. 3. 1. Zákon o Policii ČR

Zákon o Policii ČR upravuje použití zbraně v ustanovení § 51 tak, že „policista je oprávněn použít při zákroku donucovací prostředek a zbraň, k jejichž používání byl vycvičen“.¹⁴⁶ Z tohoto vyplývá podmínka výcviku při použití zbraně či donucovacího prostředku. Tato platí pro všechny donucovací prostředky a zbraně. Podmínka výcviku současně vylučuje možnost využití zbraně, která ve výzbroji policie není.¹⁴⁷ V případě okolností vylučujících protiprávnost, typicky v nutné obraně či krajní nouzi dle § 56 odst. 1 písm. a) může policista výjimečně použít prostředků, v jejichž užívání není vycvičen, nese však odpovědnost za následky vyplývající z takového neodborného použití předmětných prostředků.¹⁴⁸ Podmínka výcviku a s tím související použití konkrétní zbraně či donucovacího prostředku je ochranou jak pro samotného policistu, tak pro osoby vůči nimž je zásah či zákrok veden. Taxativně vymezené situace, kdy policista může použít zbraň, jsou pak vymezeny v § 56 odst. 1 zákona o Policii České republiky. Použití zbraně je nejdůležitějším a do práv jiné osoby nejvýznamněji zasahujícím prostředkem, který má policista k dispozici. Je to v podstatě ultima ratio, jak může policista dosáhnout cíle sledovaného zákrokem. Použití zbraně je přípustné pouze za podmínky, že užití jiného méně účinného prostředku by bylo zřejmě neúčinné.¹⁴⁹ Když už tato situace pro policistu nastane, potom musí být splněna jedna z těchto podmínek:

- a) Policista oprávněn použít zbraň v nutné obraně nebo krajní nouzi jako okolnosti vylučující protiprávnost dle zákona o přestupcích.

¹⁴⁶ aktuální znění: zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁷ ŠKODA, J.; VAVERA, F.; ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. 2. Vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. S. 200.

¹⁴⁸ VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky. Komentář. I.* Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 200.

¹⁴⁹ ŠKODA, J.; VAVERA, F.; ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. 2. Vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 213.

- b) Dle písmena b) je to potom situace, kdy „*se nebezpečný pachatel, proti němuž se zakročuje, na jeho výzvu nevzdá nebo se zdráhá opustit úkryt.*“ Jelikož jsme stále v úpravě přestupkového práva, nebezpečnost pachatele zde nebude dosahovat takové intenzity ve srovnání s právem trestním. Nebezpečný pachatel právem vymezen není. Komentář k zákonu o Policii ČR uvádí nebezpečného pachatele jako pachatele ozbrojeného, pachatele, jež byl přistižen při závažném trestném činu či pachatele, jež drží rukojmí.¹⁵⁰ Taková intenzita nebezpečnosti jako v případě pachatele, který drží rukojmí je v rámci přestupkového práva nemyslitelná. Zde by se mohlo jednat nanejvýš o pachatele ozbrojeného. Zákonným předpokladem střelby je předchozí marná výzva, na kterou pachatel nereagoval. Bez vyzvání pachatele by to jako okolnost oprávněného použití zbraně nemohlo být kvalifikováno. Co se týče pojmu úkryt, zde se bude jednat o cokoliv, co by policistovi znemožnilo sledovat činnost pachatele, a to i v případě, že by pachatel byl kryt jen částečně.¹⁵¹
- c) Dle písmena c) se jedná o situaci, kdy je policista oprávněn použít zbraň k zamezení útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet. Útěkem se rozumí jakýkoli únik z dosahu policisty. U této podmínky je však důležitá zásada subsidiarity, kdy je nutné, aby byla dodržena podmínka, že pachatele nešlo zadržet jiným způsobem.¹⁵²
- d) Dle písmena d) se oprávnění policisty použít zbraň váže k situaci, kdy nelze-li jinak překonat aktivní odpor, tedy obrana ze strany pachatele, směřující k zmaření jeho závažného zákroku, jímž je vynucení splnění právní povinnosti nebo jímž se chrání práva za použití síly nebo hrozby jejího použití.¹⁵³

¹⁵⁰ ŠKODA, J.; VAVERA, F.; ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. 2. Vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 215.

¹⁵¹ MATES, P. a kol. *Nové policejní právo. Právní předpisy s komentářem*. 1. Vydání. Praha, 2009, s. 122.

¹⁵² MATES, P. a kol. *Nové policejní právo. Právní předpisy s komentářem*. 1. Vydání. Praha, 2009, s. 122.

¹⁵³ ŠKODA, J.; VAVERA, F.; ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. 2. Vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 215.

- e) Situace oprávněného použití zbraně je pod písmenem e) odvrácení násilného útoku, který ohrožuje střežený nebo chráněný objekt nebo prostor. Chráněným prostorem zde jsou objekty a prostory zvláštního významu pro vnitřní pořádek a bezpečnost, o kterých tak rozhodne vláda svým usnesením, a dále ty, o kterých stanoví mezinárodní smlouva, anebo jakýkoli objekt nebo prostor po dobu trvání jeho bezprostředního závažného ohrožení. Může však jít jen o vytvořené zátarasy, kontrolní místa či stanoviště, které policie musí vzhledem k bezpečnosti střežit. Poslední podmínka je násilnost útoku, jež musí splněna, aby policista byl oprávněn zbraň použít.¹⁵⁴
- f) Pod písmenem f) je pak oprávněné použití zbraně vymezeno v situaci, kdy pokud nelze zadržet dopravní prostředek, jehož řidič bezohlednou jízdou vážně ohrožuje život nebo zdraví osob a na opětovnou výzvu nebo znamení dané podle jiného právního předpisu nezastaví, pak je možný zásah policisty. Zásah policisty se však nevztahuje na všechny typy a druhy prostředků. V praxi půjde zejména o zadržení pozemního dopravního prostředku, tím je myšleno silniční dopravní prostředek. Z tohoto vyplývá, že policista nebude moci zadržet například vodní dopravní prostředek. Bezohlednou jízdou se pak myslí například najíždění na policistu, vytlačování jiných dopravních prostředků, jízda po části komunikace, která není k jízdě určena apod. Opět je zde nutné splnit podmínku výzvy a nemožnosti použití jiného prostředku, tedy zásadu subsidiarity.¹⁵⁵
- g) Dle písmena g) je policista oprávněn použít zbraň, jestliže osoba, proti níž byl použit donucovací prostředek, hrozba namířenou střelnou zbraní nebo varovný výstřel, neuposlechne příkazu policisty směřujícího k zajištění bezpečnosti jeho vlastní nebo jiné osoby. Z tohoto vyplývá, že použití zbraně následuje po neúspěšném použití donucovacích prostředků. Je zde nastaven věcně odůvodněný a pro občana transparentní systém, kdy občan ví, že když policista zbraní hrozí a občan, jemuž byla hrozba určena, neuposlechne, je zde možnost policisty zbraň užít.¹⁵⁶

¹⁵⁴ VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky. Komentář. 1.* Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 200.

¹⁵⁵ ŠKODA, J.; VAVERA, F.; ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem. 2.* Vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 216.

¹⁵⁶ VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky. Komentář. 1.* Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 218.

h) Podle písmena h) je policista oprávněn použít zbraň, jestliže je jí třeba k zneškodnění zvířete ohrožujícího život nebo zdraví osoby. Co se týče této poslední situace, musí jít o zvíře, které ohrožuje zdraví a život člověka, nikoliv však majetek jiné osoby. Zneškodněním se nerozumí přímo usmrcení zvířete. V určitých situacích může jít jen o poranění zvířete, aby již nebylo hrozbou pro člověka.¹⁵⁷

Souhrnnou podmínkou pro všechny taxativně vymezené situace je povinnost policisty dbát nutné opatrnosti, zejména neohrozit život jiných osob a také, co nejvíce šetřit život osob, proti nimž zákrok směřuje.¹⁵⁸

7. 3. 2. Zákon o obecní policii

Oprávnění strážníka použít zbraň upravuje zákon o obecní policii v ustanovení § 20 odst. 1. Strážník obecní policie je oprávněn použít zbraň pouze ve třech situacích, a to v krajní nouzi, nutné obraně, a aby zamezil útěku nebezpečného pachatele, jehož by nemohl jiným způsobem zadržet.¹⁵⁹ Ve srovnání se zákonem o Policii České republiky jsou případy, kdy je strážník oprávněn zbraň použít, zúženy. Na druhou stranu jsou však s výše zmíněným zákonem totožné. I krajní nouze i nutná obrana se pak bude řídit dle přestupkového zákona, tak jak je popsáno výše (viz kapitola krajní nouze a nutná obrana). U případu použití zbraně při zamezení útěku nebezpečného pachatele je nebezpečnost jedna z podmínek, jež musí být splněna. Ze stanoviska Nejvyššího státního zastupitelství vyplývá, že za nebezpečného pachatele je třeba považovat zvláště nebezpečného recidivistu, pachatele zvláště závažného úmyslného trestného činu, pachatele úmyslného trestného činu, o kterém vyjde najevo, že je ozbrojen, vězně na útěku a osobu, která byla nadřizenými nebo jiným oprávněným orgánem za nebezpečného pachatele výslovně označena.¹⁶⁰

Strážník obecní policie může využít svého práva použít zbraň jen v případě, kdy by použití jiných prostředků bylo neúčinné.¹⁶¹ Je to z důvodu, že použitím zbraně mohou být způsobeny závažné následky na životě a zdraví lidí, proto by použití zbraně mělo být umožněno jen v krajních situacích, kdy by nestačil zákrok jiným prostředkem jako například

¹⁵⁷ MATES, P. a kol. *Nové policejní právo. Právní předpisy s komentářem*. 1. Vydání. Praha, 2009, s. 123

¹⁵⁸ aktuální zákon: zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵⁹ aktuální znění: Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶⁰ VETEŠNÍK, P., JEMELKA, L. *Zákon o obecní policii*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 214.

¹⁶¹ aktuální znění: Zákon č. 553/1991, o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů

varovný výstřel ze služební zbraně. Stejně jako u oprávněného použití zbraně dle zákona o Policii České republiky, tak i zde zákon vyžaduje, aby strážník před okamžikem použití zbraně vyzval osobu, proti které zákrok směřuje, necht' upustí od protiprávního jednání. Tato výzva pak bude obsahovat výstrahu, že v případě, kdy by osoba, proti níž zákrok směřuje, neuposlechla varování strážníka, mohl by tento použít služební zbraň. Od výstrahy však může být upuštěno v případě, že by byli strážník nebo jiná osoba bezprostředně ohroženi na životě či zdraví a zákrok by nesnesl odkladu. Podmínka ohrožení života či zdraví a skutečnost, že zákrok nesnese odkladu, musí být splněny kumulativně.

Nejvyšší soud se ve svém rozhodnutí o dovolání strážníka obecní policie vyjadřuje k pojmu nebezpečný pachatel a k varovným výstřelům, o kterých je pojednáváno výše. Šlo o případ strážníka obecní policie, který pronásledoval údajného pachatele nahlášeného loupežného přepadení se zbraní, o němž měl za to, že je nebezpečným pachatelem. Proto při jeho pronásledování za účelem jeho zadržení použil donucovacího prostředku varovných výstřelů. Jeden z varovných výstřelů však zasáhl prchajícího pachatele a strážník městské policie byl obviněn z trestného činu ublížení na zdraví. Nejvyšší soud se k použití donucovacího prostředku ve formě varovného výstřelu vyslovil tak, že je zapotřebí akcentovat, že varovný výstřel ze služební zbraně je prakticky nejtěžším donucovacím prostředkem, u něhož je třeba vždy počítat s potenciálním ohrožením života či zdraví jiných osob, a to nejen pachatele, ale například i náhodných kolemjdoucích. Použití takového donucovacího prostředku ve smyslu § 18 odst. 1 písm. g) zákona o obecní policii by proto mělo být pro strážníka obecní policie krajní možností. Argumentace obviněného strážníka městské policie stála na tom, že použití varovného výstřelu byla poslední možností, jak pachatele zastavit a zadržet, když tento byl nebezpečným pachatelem. Označení za nebezpečného pachatele strážník vyvodil ze spáchání loupežného přepadení, u něhož měl pachatel u sebe zbraň a mířil na policistu a dále z faktu, že strážník pachatele znal z předchozích policejních zákroků jako pachatele majetkových trestných činů a bylo mu známo, že na něho byl soudy vydán jednak příkaz k dodání do výkonu trestu odnětí svobody, jednak příkaz k zatčení. Soud prvního stupně, ani soud odvolací však s označením nebezpečného pachatele nesouhlasili. K tomuto je nutné dodat, že pojem nebezpečného pachatele zákonná úprava nedefinuje.¹⁶² Avšak podle právní teorie je třeba za takového pachatele považovat: a) zvláště závažného recidivistu b) pachatele závažného úmyslného

¹⁶² usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2010, sp. zn. 8 Tdo 353/2010

trestného činu, který byl při jeho spáchání či bezprostředně poté přistižen; c) pachatele úmyslného trestného činu, o kterém vyjde najevo, že je ozbrojen; d) vězně na útěku; e) osobu, která byla nadřízeným, nebo jiným oprávněným orgánem za nebezpečného pachatele výslovně označena.¹⁶³ S takovým vymezením se v podstatě ztotožnila i soudní praxe.¹⁶⁴ Nejvyšší soud na základě všech podkladů dovolání strážníka odmítl. Dovolání bylo odmítnuto z důvodu neexistence nebezpečného pachatele, tedy chybného vyhodnocení strážníka, že pachatel je pachatelem nebezpečným a dále jeho chybného úsudku při použití donucovacího prostředku varovného výstřelu.¹⁶⁵ Příliš se neztotožňuji s rozhodnutím výše zmíněných soudů o chybném úsudku strážníka městské policie ohledně označení pachatele za nebezpečného. I přesto, že se jeho úsudek zcela neztotožňuje s vyjmenovanými případy nebezpečného pachatele právní praxí, jsem toho názoru, že v každém konkrétním případě by měly být brány v potaz i jiné méně významné faktory, jako ve výše zmíněném případě okolnost, že byl vydán trestní příkaz k zatčení, trestní minulost pachatele a také skutečnost, že nedopadení takového pachatele bude mít zcela jistě za následek páchaní další trestné činnosti, kdy pokud tato bude konána se zbraní, je tam potenciální možnost zranění dalších osob.¹⁶⁶

Podmínky oprávněného použití zbraně jsou vymezeny i v dalších předpisech shora uvedených, avšak rozsah této práce nedovoluje se těmito právními předpisy dále zabývat. Mám za to, že zákon o Policii ČR a zákon o obecní policii jsou právními předpisy stěžejními a pro práci mnohem významnějšími než ostatní¹⁶⁷ do této skupiny patřící právní předpisy.¹⁶⁸

¹⁶³ VETEŠNÍK, P., JEMENKA, L. *Zákon o obecní policii*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 214

¹⁶⁴ Příkladem lze poukázat na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2006, sp. zn. [6 Tdo 798/2006](#), nebo ze dne 12. 11. 2009, sp. zn. [6 Tdo 643/2009](#), učiněné ve stejné věci.

¹⁶⁵ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2010, sp. zn. 8 Tdo 353/2010

¹⁶⁶ Posouzení, zda se jedná o nebezpečného pachatele či nikoliv je velmi náročné a závisí na mnoha faktorech. Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2006, sp. zn. 6 tdo 798/2006.

¹⁶⁷ Ostatními právními předpisy jsou zákon o zpravodajských službách České republiky, zákon o Bezpečnostní informační službě, zákon o Vojenském zpravodajství, zákon o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, zákon o ozbrojených silách České republiky, zákon o Vojenské policii a celní zákon.

¹⁶⁸ Tyto právní předpisy, příkladem zákon o bezpečnostní informační službě nebo zákon o vojenské zpravodajství, pak vycházejí při použití zbraně z podmínek krajní nouze a nutné obrany trestního zákoníku. Žádné další specifické podmínky se u těchto zákonů v rámci oprávněného použití zbraně neobjevují.

8. Okolnosti vylučující protiprávnost a jejich vliv na průběh a ukončení řízení o přestupku

Naplnění některých z okolností vylučujících protiprávnost má za následek, že posuzovaný skutek nemůže být přestupkem, protože přestupkem může být pouze protiprávní čin. V případě, že nejsou zcela naplněny podmínky okolností vylučujících protiprávnost, může se jednat o polehčující okolnost při ukládání správního trestu nebo důvod pro mimořádné snížení výměry pokuty.¹⁶⁹

Abychom se v rámci správního řízení vůbec dostali k posuzování okolnosti vylučující protiprávnost jako okolnosti polehčující, je nutné nastínit, co se děje před zahájením takového správního řízení a poté, když je řízení zahájeno, jaký je další postup. Při komparaci nové úpravy přestupkového zákona a úpravy předchozí v rámci činnosti před zahájením řízení zjistíme, že úpravy jsou nezpochybnitelně identické. Přestupky jsou oznamovány jak policejními orgány, tak i jinými správními orgány, kam řadíme i policii obecní jako orgán obce. U taxativně vymezených přestupků je policejní orgán povinen provést různé typy šetření a úkonů, než přestupek oznámí správnímu orgánu. Jednou z významných úloh policejního orgánu je oznámený skutek vyhodnotit a podle toho s ním naložit. Je tím myšleno, že skutek může být jak správním deliktem, tak i trestným činem, a to musí orgán policie vyhodnotit, aby mohlo být dále korektně postupováno. Kromě orgánů policie a správních orgánů jsou v tomto předstádiu činné i další osoby jako například fyzické a právnické osoby, které podávají vysvětlení. Stádium před zahájením řízení může skončit buď předáním jinému příslušnému orgánu, nebo odložením věci. Pro nás je významný § 76 odst. 1 písm. a), který stanovuje, že „*správní orgán, aniž řízení zahájí, věc usnesením odloží, jestliže došlé oznámení neodůvodňuje zahájení řízení o přestupku nebo předání věc*“. Pod písmeno a) podřazujeme různorodé situace, kdy se skutek nestal. V našem případě pro nás významnou situací je, že skutek není přestupkem, protože se jedná o čin jinak trestný jako přestupek, protože zde existuje okolnost vylučující protiprávnost. Příkladem může být situace, kdy obyvatelka panelového domu Anna Nováková podala oznámení na domovníka Josefa za to, že zničil 10 ks rostlin umístěných ve společných prostorách domu tak, že je vyhodil do popelnice. K podání vysvětlení se dostavil vlastník rostlin Tomáš, který uvedl, že dal domovníkovi Josefovi souhlas s odstraněním předmětných květin, neboť jeden nájemník

¹⁶⁹ KUČEROVÁ, H., HORZINKOVÁ, E. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2017, s. 165.

domu je silný alergik a květiny mu činily velké obtíže. Zde se tedy jednalo o okolnost vylučující protiprávnost svolení poškozeného, kdy kdyby tento souhlas nebyl dán, mohlo by se o přestupek jednat. V takovém případě poté dojde k odložení věci.

Nebyla-li věc předána nebo odložena, přistoupí správní orgán k vlastnímu zahájení správního řízení. Ruku v ruce se zásadou legality a oficiality správní orgán zahájí řízení o každém přestupku, o kterém se dozví a dále postupuje z moci úřední.¹⁷⁰ Při šetření konkrétního případu mohou ze zjištěného skutkového stavu vyvstat na povrch skutečnosti opravňující aplikaci ustanovení o okolnostech vylučující protiprávnost. V takovém případě je nutné zkoumat všechny podmínky té které okolnosti vylučující protiprávnost a zjistit, zda jednání, které by bylo jinak správním deliktem, bylo učiněno v rámci té konkrétní okolnosti. Jak už bylo řečeno výše, pokud alespoň jedna z podmínek konkrétní okolnosti vylučující protiprávnost chybí, nemůže být institutu užito a více než pravděpodobně to povede k založení správní odpovědnosti pachatele správního deliktu. I přesto, že však nebyly všechny podmínky splněny, existuje v právním řádu možnost okolnost vylučující protiprávnost využít ve správním řízení jiným způsobem. Ustanovení § 39 zákona č.250/2016, o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů, uvádí demonstrativní výčet polehčujících okolností inspirovanými trestním zákoníkem. Tyto okolnosti jsou toliko obecné a správní orgán díky nim lépe posoudí společenskou škodlivost spáchaného přestupku a následně rozhodne o druhu trestu a výměry. Ve zmíněném ustanovení § 39 se v písm. b) nachází polehčující okolnost v podobě okolnosti vylučující protiprávnost, tedy za nesplnění všech podmínek, může být okolnost vylučující protiprávnost posuzována jako okolnost polehčující, což se významně projeví v druhu trestu a hlavně jeho výměře. Zda to tak bude či ne, je však předmětem dokazování. K této problematice je na místě uvést rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2016, sp. zn. 2 As 13/2016-36. Žalovaný byl uznán vinným ze spáchání přestupku, kterého se dopustil tím, že při řízení motorového vozidla neoprávněně vjel do pěší zóny v době, kdy to nebylo povoleno dopravní obsluze ani zásobujícím vozidlům a aniž by měl ve vozidle umístěno platné povolení vjezdu do této zóny. Za tento přestupek byla žalovanému uložena pokuta ve výši 1 500 Kč. Žalovaný v žádném případě nerozporoval, že by dané jednání učinil, avšak namítal, že jednal v krajní nouzi, neboť v jím provozované restauraci Varna na ulici Riegrova v Olomouci se pokazilo mrazící zařízení, v němž bylo

¹⁷⁰ MÁRTON, M., GONSIOROVÁ, B. *Průvodce novým přestupkovým zákonem pro správní praxi*. Praha: Leges, 2017, s. 187.

uloženo cca 50 kg krokodýlího masa, které potřeboval přesunout do jiného mrazicího zařízení, než bude to, v němž bylo maso uloženo, plně v provozu. Toto své tvrzení žalobce podložil výsledkem zaměstnanců, který nebyl správním orgánem proveden. Proto se rozhodl, aniž by byla jiná možnost, maso převést tam, kde mají mrazicí zařízení, a takto maso uchovat. Předmětné maso bylo v hodnotě několika desítek tisíc korun, a v případě zkažení by došlo k velké škodě. Správní orgán ale argumentoval tím, že podmínky krajní nouze splněny nebyly. Předně dle jeho posouzení nebyla naplněna podmínka subsidiarity, tedy že nebylo možné odvrátit nebezpečí jinak. Správní orgán zde namítá, že si provozovatel mohl zavolat taxi službu, která má vjezd do pěší zóny povolen, a kterou mohl maso převést, tudíž by nebyly porušeny předmětné právní předpisy. Proto správní orgán uložil žalobci sankci ve formě pokuty ve výši 1 500 Kč, kdy jednání žalobce správní orgán posoudil jako polehčující okolnost při ukládání sankce. S tímto však nemohl souhlasit Nejvyšší správní soud, kdy tento tvrdí, že správní orgán pochybil v několika ohledech. Na prvním místě se správní orgán mylně domníval, že nemusel neprovést důkazy žalobce výsledkem zaměstnanců prezentující tvrzení, že se mrazicí zařízení rozbilo a cca 50 kg masa se v něm začalo kazit a bylo třeba situaci okamžitě řešit. Správní orgán zde namítal, že nebylo třeba vyslechnout svědky ke zjištění skutkového stavu. S tímto však Nejvyšší správní soud nesouhlasí. Dle Nejvyššího správního soudu neobstojí ani ničím nepodložené tvrzení správního orgánu, že nebyla naplněna podmínka subsidiarity, tedy že hrozící nebezpečí bylo možné odvrátit jinak. Pouhá domněnka, že bylo možno využít vozidla taxi služby, není na místě. Jak uvedl žalobce, jednalo se o cca 50 kg masa, které bylo ve stádiu rozmrazování, a nelze určit, zda by vozidlo taxislužby, určené převážně k přepravě osob, takovou věc, která je s to značně znečistit interiér taxislužby, vůbec převezlo. Dále je nepravděpodobné, že by člověk v dané situaci využití taxislužby vůbec zvažoval. Tudíž námitka krajní nouze žalobce nemohla být dle Nejvyššího správního soudu posouzena jako polehčující okolnost, ale měla být aplikována jako okolnost vylučující protiprávnost.¹⁷¹

Co se týče konkrétního uložení trestu a výměry, tak toto je činnost správního orgánu, kdy správní orgán vybírá, jaký druh trestu a v jaké výměře uloží konkrétnímu pachateli za konkrétní spáchaný přestupek. Při ukládání správního trestu musí správní orgán vycházet z obecných zásad ukládání trestní sankce, tedy ze zásad nulla poena sine lege, zásady humánnosti trestních sankcí, zásady přiměřenosti, subsidiarity přísnější trestní sankce, zásady

¹⁷¹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2016, sp. zn. 2 As 13/2016 - 36

zohlednění právem chráněných zájmů osob poškozených přestupkem, zásady individualizace trestů a zásady jednoty represe a prevence a dále pak z obecných zásad ukládání správního trestu.¹⁷² Z možných ukládaných trestů pachateli správního deliktu je pro práci stěžejní pokuta a s tím související mimořádné snížení výměry pokuty. Toto najdeme v § 44 zákona č. 250/2016, o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů. Inspirací pro zařazení tohoto institutu bylo nepochybně ustanovení § 58 trestního zákoníku o mimořádném snížení trestu odnětí svobody. Důvodem pro existenci tohoto ustanovení je zmírnění trestu pokuty tam, kde sice nejsou naplněny předpoklady pro upuštění od správního trestu, ale přesto by byla uložena pokuta ve výši dolní hranice sazby příliš přísná.¹⁷³ Dolní hranice sazby není v zákonech upravujících skutkové podstaty správních deliktů pokaždé stanovena.¹⁷⁴ Tam, kde však stanovena je, je možné využít předmětného institutu k jejímu snížení. O tuto situaci by se pak mohlo jednat podle zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů, kdy ve smyslu § 16 odst. 3 lze uložit pokutu od 5 000 Kč do 40 000 Kč. Správní orgán by mohl při využití zákonného ustanovení mimořádné snížení výměry pokuty dolní hranici pokuty snížit. Okolnost vylučující protiprávnost je do tohoto ustanovení vtělena v písm. d), kdy „*pachatel spáchal přestupek, aby odvrátil útok nebo jiné nebezpečí, aniž byly zcela naplněny podmínky nutné obrany nebo krajní nouze, nebo překročil meze jiné okolnosti vylučující protiprávnost.*“¹⁷⁵ Zde se nám projevuje posouzení okolnosti vylučující protiprávnost jako polehčující okolnost při uložení trestu a jeho výměry, kdy zde je možné mimořádně pokutu snížit. V konkrétním případě se pak budou zjišťovat, jak již bylo řečeno výše, podmínky té které okolnosti vylučující protiprávnost, tedy zda byly či nebyly splněny. V případě splnění všech podmínek konkrétní okolnosti vylučující protiprávnost bude osoba, jež spáchala čin, beztrestná. V případě, že všechny podmínky konkrétní okolnosti splněny nebyly, bude správní orgán posuzovat tuto okolnost jako polehčující okolnost a může toto promítnout do výše výměry, jako mimořádné snížení pokuty.

¹⁷² PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017, s. 239.

¹⁷³ PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017, s. 260.

¹⁷⁴ důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016, o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷⁵ KUČEROVÁ, H., HORZINKOVÁ, E. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2017, s. 243.

V případě, že již bylo zahájeno správní řízení o přestupku, může kromě uznání viny pachatele správního deliktu a uložení trestu dojít k zastavení řízení dle § 86 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů. Pro tuto práci je stěžejní písm. a) výše uvedeného ustanovení, kdy řízení je zastaveno tehdy, pokud se skutek, o němž se vede řízení, nestal nebo není přestupkem.¹⁷⁶ Pod toto písm. a) podřadíme situace, kdy se skutek stal za okolnosti vylučující protiprávnost, tedy nedošlo ke spáchání správního deliktu, ale pouze činu jinak trestného.

Případy vypočtené výše týkající se naložení se spáchaným skutkem, ať už před zahájením správního řízení nebo po něm, jsou případy, kde hrají zásadní roli okolnosti vylučující protiprávnost, a i přesto že podmínky těchto okolností nejsou vždy splněny, mohou velmi razantně ovlivnit průběh správního řízení, uloženou sankci a její výměru.

¹⁷⁶ KUČEROVÁ, H., HORZINKOVÁ, E. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2017, s. 519.

Závěr

Okolnosti vylučující protiprávnost jsou tématem významným, hlavně pro potenciální pachatele správních deliktů, a to z důvodu nenastoupení správní odpovědnosti za spáchané činy. Je to jakési záchranné lano v situacích, kdy se osoba nutně potřebuje bránit ať už útoku zvířete, tak útočnicka s lhostejností pro zachování právních statků. Tudíž nastolená veřejnoprávní ochrana zde musí být vždy, aby bylo učiněno zadost bezpráví. Okolnosti vylučující protiprávnost jsou jakýmsi protipólem skutkových podstat správních deliktů. Na jedné straně stojí naplnění skutkové podstaty s určitou mírou společenské škodlivosti a na druhé straně je jednání, které touto mírou škodlivosti nedisponuje a v určitých případech může být i prospěšné.

Nová úprava přestupků vtělila do svého obsahu kromě již upravené krajní nouze a nutné obrany i další okolnosti vylučující protiprávnost, a to přípustné riziko, svolení poškozeného a oprávněné použití zbraně. Předchozí právní úprava se analogicky v nově zavedených okolnostech opírala o právo trestní. Mám za to, že zavedení vlastních institutů do zákona bylo krokem kupředu k ucelení úpravy a posílení právní jistoty občanů. Komparací jednotlivých okolností v trestním zákoníku a v přestupkovém zákoně jsem zjistila, že ty okolnosti, jež byly převzaté z trestního zákoníku, jsou v přestupkovém zákoně konstruovány obdobně s malými odlišnostmi v jednotlivých slovních spojeních. Výhodu převzetí jednotlivých institutů z práva trestního vidím především v tom, že je možné využít i starší judikatury, a to zejména z práva trestního, což zajišťuje plynulý přechod předmětných institutů a konstantnost judikatury.

Nejvíce aplikovanou okolností vylučující protiprávnost je krajní nouze. Tato je nejobecnější okolností ve vztahu k ostatním, které jsou k ní speciální. Ostatní okolnosti nejsou v praxi tak hojně aplikované, avšak i přesto je nutné, aby je zákon upravoval. Ne všechny instituty využíváme frekventovaně. Jsou některé, které zákon obsahuje, aby úprava byla ucelená a nebylo nutné použít analogii. Analogie je nástrojem, který vyplňuje mezery v zákoně. Pokud jsme si však vědomi, že mezera v zákoně existuje, je moudré ji vyplnit během novelizace zákona.

Institut okolností vylučujících protiprávnost široce pracuje s „posouzením v konkrétním případě“. Okolnosti vylučující protiprávnost jsou velmi specifické v tom, že i když máme v zákoně obsažen jejich výčet, je to pouze výčet demonstrativní, jelikož vždy v konkrétním případě či v konkrétní situaci je možno nějakou další jinou okolnost za splnění podmínek aplikovat.

Ráda bych se zde v závěru vyjádřila k podmínce subsidiarity, která musí být naplněna u krajní nouze, aby mohlo být určité jednání posouzeno jako okolnost vylučující protiprávnost. Z prostudované literatury a především judikatury jsem si uvědomila, jak je nesnadné tuto podmínku naplnit. Subsidiarita udává požadavek, aby nebezpečí nebylo možno za daných okolností odvrátit jinak. Na světě je přes sedm miliard lidí a každý člověk je jiný, má jiné chování, jiné myšlení, jiné citění a jiné rozhodování. Je proto velmi obtížné posoudit, co je pro konkrétního člověka v konkrétní situaci nejlepší. V tíživém momentě je to mnoho faktorů, které člověka ovlivňují, jeho rozhodování, jeho citění a jeho myšlení. Podmínce subsidiarity by měla být tedy věnována velmi vysoká pozornost. Správní orgány by při svém rozhodování tuto podmínku měly posuzovat vzhledem ke všem okolnostem a se vstřícností k lidem a s vědomím přítomnosti všech negativně působících faktorů.

Tato diplomová práce tedy předkládá ucelený pohled na právní úpravu okolností vylučujících protiprávnost. Judikatura, která je v práci hojně využita, rozvádí práci do širších rozměrů pochopení dané problematiky. Vybírala jsem takovou judikaturu, aby reflektovala konkrétní podmínky jednotlivých okolností.

V úvodu práce byly stanoveny tyto dílčí výzkumné otázky: „Jakou změnou konkrétní okolnost vylučující protiprávnost prošla v rámci změny právní úpravy?“, „Byla změna přestupkového práva nutná, anebo by stačila nadále aplikace analogie?“, „Jaký je následek nesplnění všech zákonných podmínek pro dané okolnosti?“ Na otázku týkající se změny oproti předchozí právní úpravě u okolností vylučujících protiprávnost je odpověď poměrně jasná. U okolností, jež v přestupkovém zákoně uvedeny nebyly a kde bylo třeba v rámci předchozí úpravy použít analogii ustanovení u okolností vylučujících protiprávnost trestního práva, byla tato ustanovení přejata z ustanovení trestního zákoníku s malou změnou v terminologii přizpůsobené správnímu právu, avšak s obdobným významem. Převzatými okolnostmi byly přípustné riziko, svolení poškozeného a oprávněné použití zbraně. Ustanovení zákona nutné obrany bylo obohaceno o podmínku zcela zjevné nepřiměřenosti, kdy původní znění ustanovení nutné obrany obsahovalo pouze pojem nepřiměřenosti. Větší změny v tomto směru nenastaly. Institut krajní nouze do svého znovelizovaného textu vsadil podmínku povinnosti nebezpečí snášet, která však byla zohledňována i za předchozí právní úpravu přestupkového zákona. Je tedy zřejmé, že k velkým změnám měnícím od základu úpravu okolností vylučujících protiprávnost nedošlo. Dílčí otázka týkající se nutnosti změny přestupkového práva má kladnou odpověď v tom směru, že i když se právní úprava přestupkového zákona týkající se okolností vylučujících protiprávnost razantně nezměnila, za

velké plus pokládám především zařazení jednotlivých okolností vylučujících protiprávnost do přestupkového zákona, a tím zamezení opakované aplikace analogie z trestního práva. Každé odvětví práva by mělo mít své vlastní instituty a analogie by se měla používat až subsidiárně.

Poslední dílčí otázka se pak zabývala následky nesplnění podmínek jednotlivých okolností vylučujících protiprávnost. V případě nesplnění podmínek okolností vylučujících protiprávnost budou v konkrétním případě posuzovány jako polehčující okolnosti. Tyto pak mohou mít vliv na ukládání a výměru jednotlivých sankcí.

Na základě výše uvedeného odpověď na výzkumnou otázku této diplomové práce bude znít kladně. Úprava okolností vylučujících protiprávnost je dostačující, o čemž svědčí i fakt, že znění jednotlivých okolností se nikterak neliší od okolností vylučujících protiprávnost v právu trestním. Je pak jen na správních orgánech jak se s nimi vypořádají v rámci správních řízení o správním deliktu. A pokud správní orgány nebudou jednotlivým okolnostem vycházet vstříc, doufejme alespoň, že soud bude onou překážkou, která správní orgán zastaví.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

1. HENDRYCH, D. *Správní právo. Obecná část*. 9. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 300.
2. KUCHTA, Josef. *Nutná obrana*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 14.
3. MATES, P. a kol. *Základy správního práva trestního*. 6. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 11.
4. PRÁŠKOVÁ, H. *Základy odpovědnosti za správní delikty*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 185.
5. PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017, str. 96.
6. SLÁDEČEK, V. *Obecné správní právo*. 3., aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 200.
7. JELÍNEK, J a kol.: *Trestní právo hmotné*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010, s. 28.
8. MÁRTON, M., GONSIOROVÁ, B. *Průvodce novým přestupkovým zákonem pro správní praxi*. Praha: Leges, 2017, s. 80.

Komentáře

1. Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů
2. JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o přestupcích a přestupkovém řízení. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 6.
3. KUČEROVÁ, H., HORZINKOVÁ, E. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2017, s. 165.
4. ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. S. 185.
5. ŠAMAL, P. a kol. *Trestní zákoník Komentář*. I. §1 – 139. Praha: C. H. Beck, 2009. S. 361.
6. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009. S. 53.
7. VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 200.
8. MATES, P. a kol. *Nové policejní právo. Právní předpisy s komentářem*. 1. Vydání. Praha, 2009, s. 122.

9. VETEŠNÍK, P., JEMELKA, L. *Zákon o obecní policii*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 214.

Odborné časopisy

1. MATES, P. *Okolnosti vylučující protiprávnost ve správním trestání*. Trestněprávní revue, 2012, roč. 11, č. 6, s. 143 - 145.
2. MITLOHNER, M. *Hranice přípustného rizika a odpovědnosti ve zdravotnictví a pomáhajících profesích*. Zdravotnictví a právo. 2009, č. 11, s. 13.
3. KUČHTA, J., PŮRY, F. *Postih úpadkových deliktů podle nového trestního zákoníku s přihlédnutím k úpravě přípustného rizika*. Bulletin advokacie, č. 9/2011, str. 13.

Internetové stránky

1. CHALUPOVÁ, Tereza. *Nový přestupkový zákon*. [online]. epravo.cz, 14. března 2017 [cit. 24. listopadu 2017]. Dostupné na <https://www.pravni prostor.cz/clanky/spravni-pravo/novy-prestupkovy-zakon>>.
2. ERBSOVÁ, Hana, VILDOVÁ, Iveta. *Nové přestupkové zákony (aneb co nás čeká a nemine v okurkové sezóně)*. [online]. epravo.cz, 31. března 2017 [cit. 24. listopadu 2017]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/nove-prestupkove-zakony-aneb-co-nas-ceka-a-nemine-v-okurkove-sezone-105644.html?mail>>.
3. LUXOVÁ, Lucie. *Oprávněné použití zbraně jako okolnost vylučující protiprávnost*. [online]. epravo.cz, 8. dubna 2015 [cit. 17. listopadu 2017]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/opravnene-pouziti-zbrane-jako-okolnost-vylucujici-protipravnost-97347.html>>.
4. PŘICHYSTALOVÁ, Lenka. *Krajní nouze jako okolnost vylučující protiprávnost u přestupků*. [online]. epravo.cz, 10. září 2015 [cit. 2. listopadu 2017]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/krajni-nouze-jako-okolnost-vylucujici-protipravnost-u-prestupku-98771.html>>.
5. LUXOVÁ, Lucie. *Oprávněné použití zbraně jako okolnost vylučující protiprávnost*. [online]. epravo.cz, 8. dubna 2015 [cit. 17. listopadu 2017]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/opravnene-pouziti-zbrane-jako-okolnost-vylucujici-protipravnost-97347.html>>.

Právní předpisy

1. aktuální znění: usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako ústavního pořádku ČR
2. aktuální znění: zákon č. 250/2016 Sb., zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů
3. historická verze: zákon č. 200/1990 Sb., zákon o přestupcích, ve znění zákona č. 250/2016 Sb., účinném ke dni 12. července 2016
4. aktuální znění: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
5. aktuální znění: zákon č. 273/2008 Sb., o Polici České republiky, ve znění pozdějších předpisů
6. aktuální znění: zákon č. 553/1991Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů
7. aktuální znění: zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění pozdějších předpisů
8. aktuální znění: zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské Policii ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

1. rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2007, sp. zn. 8 As 17/2007
2. rozsudek Krajského soudu ze dne 26. června 2015, sp. zn. 10 A 53/2015 - 23
3. rozsudek Vrchního soudu v Praze, ze dne 25. 1. 1999, sp. zn. 6 A 64/97
4. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 6. 2008, sp. zn. 5 As 34/2007
5. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 12. 2014, sp. zn. 2 As 116/2014 – 35
6. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 6. 2011, sp. zn. 5 As 10/2011
7. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. listopadu 2013, sp. zn. 7 As 29/2013 – 24
8. rozsudek \nejvyššího správního soudu ze dne 12. 5. 2011, sp. zn. 9 As 76/2010
9. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 11. 2009 sp. zn. 5 As 97/2008 – 73
10. rozsudek Krajského soudu ze dne 10. 5. 2016, sp. zn. 10 A 153/2015 - 41
11. rozsudek Krajského soudu ze dne 29. 1. 2015, sp zn. 20 A 11/2014 - 33
12. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 3. 2010, sp. zn. 5 As 72/2009 - 50
13. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 10. 1998, sp. zn. 5 A 37/96
14. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 2. 2008, sp. zn. 1 As 1/2008
15. rozsudek nejvyššího správního soudu ze dne 7. 5. 2008, sp. zn. 1 As 35/2008 – 59
16. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 9. 2007, č. j. 4 As 22/2007 - 73
17. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2015, sp. zn. 4 Tdo 527/2015

18. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 9. 2010, sp. zn. 1 As 34/2010
19. rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 58 A 59/2012
20. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. 7 Tdo 1024/2016
21. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16., 2. 2016, sp. zn. 7 Tdo 98/2016
22. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 1. 2001, sp. zn. 7 Tz 302/2000 (T 40/2001/III)
23. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 5 Tdo 1166/2012
24. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2003, sp. zn. 5 Tdo 792/2003
25. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2012, sp. zn. 3 Tdo 1322/2012
26. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2006, sp. zn. 3 Tdo 553/2006
27. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2013, sp. zn. 11 Tdo 1282/2012 – 60
28. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2010, sp. zn. 8 Tdo 353/2010
29. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2016, sp. zn. 2 As 13/2016 - 36

Ostatní

1. Průcha, Petr. *K pojetí správněprávní odpovědnosti a správního trestání*. Jedná se o příspěvek, který byl přednesen na Seminári k novému zákonu o přestupcích, pořádaném Ministerstvem vnitra dne 19. 9. 2013 v Benešově.
2. Ministerstvo vnitra. *Metodická pomůcka MV ČR – Průvodce zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich*. [online]. mvcr.cz, [cit. 21. listopadu 2017]. Dostupné na <http://www.mvcr.cz/soubor/pruvodce-novou-upravou-prestupkoveho-prava.aspx> >.
3. PEŘINOVÁ, E. *Přestupky a přestupkové řízení*. 2011. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Katedra správní vědy a správního práva.
4. KOLMAN, P. *Budeme moci zadržet pachatele přestupku?* [online]. law.muni.cz, [cit. 28. listopadu 2017]. Dostupné na https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/spravnitrestani/KolmanPetr.pdf >
5. ŠTREJTOVÁ, K. *Vybrané okolnosti vylučující protiprávnost a lékařské zákroky*. Wolters Kluwer, 30. 5. 2013.
6. Akademický slovník cizích slov. Praha. Díl II. Academia 1995. s. 666
7. Ottův slovník naučný. Díl 21. Praha, Otto 1905. s. 820
8. Rejzek, Jiří: *Český etymologický slovník*. Voznice, Leda 2001. S. 32-35 (zkratky), s. 541 (termíny).

Abstrakt

Diplomová práce „Okolnosti vylučující protiprávnost ve správním trestání“ si klade za cíl právní rozbor okolností vylučujících protiprávnost obsažených v přestupkovém zákoně a otázek s nimi souvisejících, jako komparace nové a předchozí úpravy okolností vylučujících protiprávnost.

První kapitola diplomové práce je zaměřená na okolnosti vylučující protiprávnost jako na celek. Obsahuje definici správního deliktu. Zaobírá se protiprávností a jejím postavením v systému práva a podává úvod k institutu okolností vylučujících protiprávnost. Tyto jsou pak dále podrobně rozebrány v následujících kapitolách. Každá z následujících kapitol nese stejné označení jako jednotlivé okolnosti, tedy krajní nouze, nutná obrana, svolení poškozeného, přípustné riziko a oprávněné použití zbraně. Všechny kapitoly jsou koncipovány strukturou na obdobném principu. Vždy zkoumají jak je daná okolnost vylučující protiprávnost pojata v zákoně, a to jak v novém přestupkovém zákoně, tak v předchozí úpravě. Dále jsou rozebrány jednotlivé podmínky, které musí být u konkrétní okolnosti splněny, aby mohla být aplikována. Poslední kapitola se věnuje problematice vlivu okolností vylučujících protiprávnost na ukládání trestu a jeho výměry. Tato pojednává o situacích, kdy nejsou zcela splněny podmínky okolností vylučujících protiprávnost a v důsledku toho jsou dané okolnosti posouzeny jako okolnosti polehčující.

Autorka si touto prací odpovídá na otázku „Je nová právní úprava dostatečná a v čem její dostatečnost spatřujeme?“

Klíčová slova

Okolnosti vylučující protiprávnost, správní právo, správní delikt, správní trestání, protiprávnost, krajní nouze, nutná obrana, svolení poškozeného, přípustné riziko, oprávněné použití zbraně, polehčující okolnost

Abstract

The diploma thesis “The circumstances excluding illegality in administrative law” aims to legal analysis of circumstances excluding illegality which are contained in administrative law. It also aims to answer questions relating to this topic f. e. comparison of new and antecedent legislation.

The first chapter is focused on the circumstances excluding illegality as the whole. This chapter contains the definition of administrative offence, illegality and its position in legal system. It also administers the introduction of this topic. Other chapters have the same names as a concrete circumstances excluding illegality which are extreme emergency, legitimate defense, consent of the injured and permissible risk. All chapters are drafted with their structure in the same way. They always deal with how this concrete circumstance is formulated in legislation and it means new and also antecedent legislation. This thesis also examines the individual conditions of the individual circumstance which must be complied to use the individual circumstance. The last chapter deal with influence of circumstances excluding illegality to punishment and its assessment. This chapter is concerned with situations where conditions aren't complied. There are not circumstances excluding illegality, but there are mitigating circumstances.

The author of this diploma thesis answers to the question: „ Is the new legislation adequate?“

Key words

The circumstances excluding illegality in administrative law, administrative law, administrative offence, administrative punishment, illegality, extreme emergency, legitimate defense, consent of the injured, permissible risk